

BESLUT OM ÄNDRING AV AXMARS NATURRESERVAT

Beslut

Med stöd av 7 kap. 4 och 5 §§ miljöbalken (1998:808) beslutar länsstyrelsen att förklara det område som avgränsas på karta enligt bilaga 1 och 2, med de gränser som slutligen märks i fält, som naturreservat. Länsstyrelsen beslutar samtidigt med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken att upphäva beslutet från 1978-11-13 (dnr. 11.121-2800-75, dossnr. 80-210) och beslut om komplettering med tillägg till föreskrifter 1980-01-25 (dnr 11.1211-117-80, 80-210) samt beslut om ändring av dispositions- och skötselplan 1991-10-01 (dnr. 231-7229-91, 80-210) och beslutar även att upphäva de delar av ytan som markeras på karta enligt bilaga 3. Naturreservatets namn är ändrat från Axmar naturreservat till Axmars naturreservat.

För att tillgodose och uppnå syftet med naturreservatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att upphäva föreskrifterna för Axmar naturreservat (21FS 1978:153) och (21FS 1980:2) enligt ovannämnda beslut genom att förordna att nedan angivna föreskrifter ska gälla för reservatet (se föreskrifter för naturreservatet samt kartor i bilaga 4, 5 och 6).

Slutligen beslutar länsstyrelsen med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att ändra skötselplanen enligt ovannämnda beslut och fastställa reviderad skötselplan enligt bilaga 7 för naturreservatets långsiktiga vård. Förvaltare för naturreservatet ska även fortsättningsvis vara länsstyrelsen.

Förevarande beslut träder i kraft när det vinner laga kraft och det ersätter därmed tidigare beslut, varvid tidigare beslut, föreskrifter och skötselplan upphör att gälla. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Föreskrifterna enligt punkten C om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet och om ordningen i övrigt inom naturreservatet träder dock i kraft den dag som framgår av kungörelsen i

länets författningssamling, varvid tidigare föreskrifter upphör att gälla, och dessa föreskrifter gäller därvid enligt 7 kap. 30 § andra stycket miljöbalken omedelbart, även om de överklagas.

Uppgifter om naturreservatet

Benämning:	Axmars naturreservat
NVR-id:	21-2000463
Kommuner:	Gävle och Söderhamn
Lägesbeskrivning:	Skärgården ca 12 km nordost om Bergby. Se bifogad översiktskarta (bilaga 2).
Centrumkoordinater (SWEREF99 TM):	E: 619956 N:6770843
Gräns:	Se bifogad beslutskarta (bilaga 1), gränsen är markerad med den punktstreckade linjen.
Fastigheter:	Se bilaga 10
Markägare:	Staten, bolag, föreningar, privata
Areal (från VIC Natur):	Total areal 5515 ha Därav landareal 1321 ha Produktiv skogsmark 1100 ha Hav 4180 ha
Natura 2000-område:	Axmar-Gåsholma SE0630166
Förvaltare:	Länsstyrelsen
Friluftsliv:	Området är av mycket stort intresse för friluftslivet.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara den biologiska mångfalden och att vårda och bevara ett stort relativt oexploaterat skärgårdsområde längs södra Bottenhavet med värdefulla naturmiljöer som skär och små öar, stora vikar och sund, sandbankar, laguner, landhöjningsskogar, barr- och lövnaturskogar, brandpräglad skog, mossar, kärr och vattendrag. Syftet är också att de typiska växt- och djursamhällen som är karakteristiska för dessa livsmiljöer vid

Bottenhavskusten ska ha gynnsamt tillstånd*. Syftet är även att skydda och återställa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter. På land ska strukturer som död ved och gamla grova träd förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning. Strukturer och funktioner i hav och vattendrag som god vattenkvalité med naturlig vattenomsättning, variation av bottensubstrat, naturlig artsammansättning och artrik zonerad vegetation ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.

Naturreservatet ska vidare skydda, vårda och bevara ett arkeologiskt och kulturhistoriskt intressant område med rika lämningar och gamla kulturmarker från tidigare fiskepoker och från Axmars järnbruksepok. Naturreservatet är av mycket stort intresse för det rörliga friluftslivet och besökare ska kunna se och uppleva områdets natur- och kulturvärden.

Syftet ska nås genom att:

- Exploateringar av de terrestra, limniska och marina miljöerna i området förhindras.
- Mänsklig påverkan på områdets vattenmiljö, havsbottnar och undervattensvegetation minimeras.
- De marina områdena lämnas för fri utveckling.
- Skogen undantas från skogsbruk.
- Icke inhemska trädslag, som t.ex. contorta bekämpas.
- Naturvårdsbränning eller brandefterliknande åtgärder som till exempel fällning, röjning och ringbarkning av främst gran utförs i tallskogar, lövrika skogar och i tidigare brukad skog.
- Lövträd och lövskogar gynnas genom naturvårdande åtgärder, till exempel borttagning av igenväxande gran.
- Restaurering och hävd av rikkärr samt att åtgärder för att återställa hydrologin i ålskogar utförs.
- Flottledsrestaurering av Fissjan (nedre delen av Skärjån) utförs samt populationshöjande och biotopförbättrande åtgärder för att gynna förekomst av flodpärlmussla.
- Tillträdesförbud tillämpas på Granskär för att skydda fågellivet under häckningssäsongen (15/2 – 15/8).
- Hindra igenväxning på fågelöar.
- Hålla nere populationen av rävm, icke inhemska och invasiva arter som t ex. mink och vresros.
- Gamla kulturmarker hålls öppna.
- Området hålls tillgängligt för det rörliga friluftslivet.

* Gynnsamt tillstånd (på objektsnivå) är jämförbart med begreppet gynnsam bevarandestatus. Vad som menas med gynnsam bevarandestatus definieras i 16 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

- De kulturhistoriska och marinarkekologiska värdena skyddas, vårdas och bevaras i gott tillstånd.

Skäl för beslutet

Naturreservatet utgör det största sammanhängande någorlunda oexploaterade skärgårdslandskapet längs den södra bottenhavskusten. Det flacka landhöjningspräglade landskapet innehåller ett stort antal öar av varierande storlek. Området fungerar, på grund av dess storlek, som en refugie för en växt- och djurvärld som är ursprunglig här och som är representativ för södra Bottenhavskusten.

På delar av Kusön, Kusö kalv och på flera mindre öar är skogen naturskogsartad, eller i vissa fall urskogsartad med upp till 300-åriga tallar. I skogsbården närmast vattnet på fastlandssidan finns några riktigt gamla tallar och rikligt med död ved som utgör livsmiljö för en mängd insekter. I området finns flera sydliga arter av växter som lever nära sin nordgräns. En stor del av skogen är brandpräglad, detta syns främst på Kusön där det står brandhögstubbar efter tidigare bränder.

Inom Axmars naturreservat finns värdefulla våtmarker, rikkärr och alkärr med intressant flora och fauna.

Naturvärdena knutna till de marina miljöerna är mycket höga. Variationen av bottenstrukturer och den goda vattenkvaliteten gynnar många marina arter. Vegetationen på skär och små öar är zonerad med en naturlig tillförsel av spillning från häckande fåglar. Lagunerna med sina naturligt, långsamma vattenomsättningar med varierande vattenmängd och salthalt hyser liksom stora vikar och sund en naturlig artsammansättning och en artrik vegetation. Det finns även olika typer av strandmiljöer med höga naturvärden. Inom Axmars naturreservat finns viktiga lek- och uppväxtområden för många arter av fisk. I Fissjan förekommer den rödlistade flodpärlmusslan (*Margaritifera margaritifera*). Detta tillsammans med de terrestra värdena gör Axmars naturreservat till ett av länets viktigaste naturvårdsobjekt.

Området är viktigt för friluftslivet då det är mycket naturskönt och endast svagt exploaterat av bebyggelse. De kulturhistoriska värdena är mycket höga, och här finns gott om lämningar från fiskepoker samt från tiden då Axmar var en viktig järnbruksmiljö med en betydande hamn.

Axmars naturreservat omfattar natur som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000, som upprättats med ledning av direktiv från EU. Natura 2000-området Axmar Gåsholma hyser en stor variation av Natura 2000-habitat (Tabell 1) som ska ha gynnsamt tillstånd. Detta gäller även Gråsäl (Tabell 2) som är upptaget i Art- och habitatdirektivet samt de i området förekommande

fågelarterna (Tabell 3) vilka är upptagna i bilaga 1 i Fågeldirektivet (79/409/EEC).

Tabell 1: Natura-2000 habitat

Kod	Habitattyp
1110	Sandbankar
1130	Estuarier
1140	Blottade ler- och sandbottnar
1150	Laguner
1160	Stora vikar och sund
1170	Rev
1220	Sten och grusvallar
1620	Skär och små öar i Östersjön
1630*)	Strandängar vid Östersjön
1640	Sandstränder vid Östersjön
3160	Myrsjöar
3260	Mindre vattendrag
6110*)	Basiska berghällar
7140	Öppna mossar och kärr
7230	Rikkärr
9010*)	Taiga
9030*)	Landhöjningsskog
9070	Trädklädd betesmark
9080	Lövsumskog
91D*)	Skogbevuxen myr
91E0*)	Svämlövskog

*) = Prioriterad naturtyp

Tabell 2: Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet.

Kod	Art	Latinskt namn
1364	Gråsäl	<i>Halichoerus grypus</i>

Tabell 3: Skyddsvärda arter enligt Fågeldirektivet.

Kod	Art	Latinskt namn
A002	Storlom	<i>Gavia arctica</i>
A007	Svarthakedopping	<i>Podiceps auritus</i>
A045	Vitkindad gås	<i>Branta leucopsis</i>
A075	Havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>
A094	Fiskgjuse	<i>Pandion haliaetus</i>
A104	Järpe	<i>Bonasa bonasia</i>
A108	Tjäder	<i>Tetrao urogallus</i>
A193	Fisktärna	<i>Sterna hirundo</i>
A194	Silvertärna	<i>Sterna paradisaea</i>
A217	Sparvuggla	<i>Glaucidium passerinum</i>
A223	Pärluggla	<i>Aegolius funereus</i>
A234	Gråspett	<i>Picus canus</i>
A236	Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>
A241	Tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>
A338	Törnskata	<i>Lanius collurio</i>
A409	Orre	<i>Tetrao tetrix</i>

I och med att det gamla beslutet upphävs och förevarande beslut träder i kraft förstärks möjligheterna att bevara områdets unika natur- och upplevelsevärden samt utpekade naturtyper. Det nya beslutet innebär ett ökat skydd för skogsmarken och möjligheter till restaurering och skötsel av ingående naturtyper och arter. Det nya beslutet innebär också att de marina miljöerna, vars naturvärden uppmärksammats först på senare år, tas med i skyddet. I och med detta beslut får även kustfågellivet ett ökat skydd.

Föreskrifter för naturreservatet

Föreskrifterna under A och C nedan utgör inte hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, som framgår av föreskrifterna B1-B14 nedan och som preciseras i fastställd skötselplan. Inte heller utgör föreskrifterna hinder för länsstyrelsen eller av länsstyrelsen utsedd uppdragstagare att utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv inom naturreservatet.

Föreskrifterna utgör inte hinder för normalt underhåll, enligt bilaga 8a ”Generellt undantag för väghållning mm”, av befintliga vägar markerade på karta bilaga 4. Föreskrifterna utgör inte heller hinder för underhåll, enligt bilaga 8b, av befintliga vändplaner markerade på karta bilaga 4. Med befintliga avses vid beslutsdatum för föreliggande beslut.

Föreskrifterna utgör efter tillstånd från länsstyrelsen inte hinder för normalt underhåll av befintliga ledningar och övriga vägar. Med befintliga avses vid beslutsdatum för föreliggande beslut.

Föreskrifterna utgör inte heller hinder för drift, skötsel, tillsyn och normalt underhåll av befintliga fyrar och andra befintliga sjösäkerhetsanordningar. Sjöfartsverket har servitut för fyr på Granön 31:7, Sunnan, Nyttjanderättsavtal: 21-9782, Dnr NV-09247-19.

Föreskrifterna utgör inte hinder för myndigheter inom det svenska totalförsvarets militära del att genomföra insatser kopplat till militär verksamhet när det gäller akut fara för miljö, sjöfart, människoliv eller när Sveriges säkerhet hotas. Länsstyrelsens förvaltare ska informeras i händelse av sådana insatser, om möjligt innan åtgärder vidtas, dock senast inom två arbetsdagar från det att insatsen inleds.

Fastigheten Kusön 1:16 och Kusön GA:1 (området kring och i Kusö By som inte utgörs av tomtmark för enskilda fastigheter, inklusive två bryggor i

Korshamn, telefonkiosk, brunn med handpump och staket) samt Kusön GA:2 (båtplats), likställs med tomt i föreskrifterna.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon på land annat än på väg som är avsedd för motorfordonstrafik,
2. utanför tomt avverka träd eller buskar, eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
3. utanför tomt uppföra eller anlägga byggnad, vall, brygga, bro, pir, kaj, båthamn, mast, antenn, torn, campingplats, luft- eller markledning, stängsel, hägnad eller annan anläggning på såväl mark som i vatten,
4. inom tomt uppföra eller anlägga byggnad, vall, brygga, bro, pir, kaj, båthamn, mast, antenn, torn, campingplats, luft- eller markledning, stängsel, hägnad eller annan anläggning på såväl mark som i vatten, utan att först ha länsstyrelsens tillstånd,
5. utanför tomt ändra befintlig byggnad eller anordning, för att tillgodose annat ändamål än det, vartill byggnaden eller anordningen tidigare varit använd,
6. inom tomt ändra befintlig byggnad eller anordning, för att tillgodose annat ändamål än det, vartill byggnaden eller anordningen tidigare varit använd, utan att först ha länsstyrelsens tillstånd,
7. utan länsstyrelsens tillstånd ändra byggnads yttre ex tillbyggnad, ytbeklädnad, färg, fönster m.m,
8. anlägga väg, stig, vandringsled eller parkeringsplats,
9. bedriva vattenverksamhet, som till exempel att utföra vattenreglering, muddra eller dika,
10. bedriva täkt, anordna upplag, borra, mejsla, måla, spränga, gräva, schakta, dämma, tippa, dumpa, fylla ut, dika, dikesrensa, muddra, eller på annat sätt skada mark, block och bottnar, eller förändra områdets topografi, vattenomsättning, yt- eller dräneringsförhållanden,

11. bedriva verksamheter med redskap som omlagrar eller på annat sätt skadar bottensubstrat eller växt- och djursamhällen inom vattenområdet,
12. utan länsstyrelsen tillstånd placera ut nya eller flytta befintliga förtöjningsbojar eller sjösäkerhetsanordningar,
13. anlägga eller bedriva akvakultur av djur eller växter, t.ex. fiskodling,
14. bedriva mineralutvinning,
15. använda eller sprida kemiska och biologiska bekämpningsmedel, kalk, gödselmedel eller växtnäringsämnen,
16. släppa ut avloppsvatten, olja eller andra kemiska ämnen som kan skada natur eller vattenmiljön,
17. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
18. utanför tomt plantera in eller sätta ut växt- eller djurart,
19. inom tomt plantera in eller sätta ut främmande invasiv växt- eller djurart, t.ex. vresros, lupin, jättebalsamin, jätteloka, contorta.

Föreskrift 1 ovan utgör inte hinder för älgtjurar eller liknande som behövs för uttransport av större vilt från området vid den jakt som är tillåten i naturreservatet. Uttransporten ska ske på så sätt att skador på mark och vegetation minimeras.

Föreskrift 1 ovan utgör inte hinder för stugägare att vid behov frakta byggmaterial m.m. med snöskoter till och från sina stugor enligt punktade linjer på karta bilaga 4, samt på befintliga stigar från Kusöby till Nyhamn, Sandhararna, Tokharssundet och Korshamn, förutsatt att körningen endast sker på fruset och väl snötäckt underlag, och på ett sätt som inte skadar mark eller vegetation.

Föreskrift 2 ovan utgör inget hinder för de med specifika servitut enligt Lantmäteriets fastighetsförrättningar X16207, 2182-16/16 (2020-04-07) och X167196, 2180K-2018/141 (2019-12-19), att utföra försiktig borttagning av igenväxningsvegetation (småträd och buskar) med en brösthöjdsdiameter som understiger 10 cm i nära anslutning till befintliga vägar, gångvägar, bryggor, sjöbodar, båtplatser, båthus, fiskarstuga och gistvall. Se bilaga 9.

Föreskrift 2 ovan utgör inget hinder för stugägare, på väg till eller från sina stugor, att vid passage med skoter, ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle längs punktstreckade linjer, enligt karta bilaga 4.

Föreskrift 2 utgör heller inget hinder för att efter länsstyrelsens tillstånd röja och underhålla gamla stigar och inägor.

Föreskrift 3 ovan utgör inget hinder att efter tillstånd från länsstyrelsen anlägga nya gemensamma brygganläggningar förutsatt att det ersätter befintliga enskilda bryggor.

Föreskrift 9 och 10 ovan utgör inte hinder att efter tillstånd från länsstyrelsen genomföra muddring vid befintliga bryggor och andra likställda anläggningar på öarna Kusön och Kusökalv, och förutsatt att man också har övriga nödvändiga tillstånd.

Föreskrift 10 ovan utgör inte hinder för att efter tillstånd från länsstyrelsen anordna upplag på land inom tomtmark.

Föreskrift 18 utgör inget hinder för av länsstyrelsen tillståndsgiven utsättning av fisk eller flodpärlmussla.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktigas ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla följande intrång.

1. Utmärkning av naturreservatets gräns enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Uppsättning och underhåll av tillträdesförbudsskyltar, informationstavlor, specialskyltar och bojar för natur, kulturlämningar och marinarknologiska lämningar, enligt karta bilaga 4 och 5, samt vid nyupptäckta lämningar och på platser där behov uppstår.
3. Anläggning och underhåll av friluftslivsanläggningar som stigar, rastplatser, eldplatser, bryggor mm enligt karta bilaga 4, och på platser där behov uppstår, samt underhåll av gamla stigar som finns i området.
4. Genomförande av återkommande bekämpning av invasiva främmande arter och icke inhemska träd och buskar inom hela naturreservatet.

5. Genomförande av fortsatt årligt bete/hävd på betesmarken vid byn på Kusön, enligt karta bilaga 4.
6. Genomförande av återkommande skötselåtgärder så som röjning och vid behov nedtagning av enstaka träd vid och på Sjömansgravarna på Kusökalv, kring byn på Kusön, vid den öppna marken vid Rönningen nordväst om byn på Kusön samt övriga gamla inägor och vid/på kulturlämningar, fornlämningar eller objekt med ingen antikvarisk bedömning, enligt karta bilaga 4 och 5 samt vid/på nyupptäckta lämningar.
7. Genomförande av vid behov återkommande röjning av igenväxningsvegetation på fågelöar, främst på Inre Sjalstenarna och på ön öster om Isaksudden, enligt karta bilaga 4,
8. Restaurering och hävd av rikkärr, återställning av hydrologin i alskogar och vid behov borttagning av igenväxande gran i dessa samt i ädellövs-, och aspbestånd, enligt karta bilaga 6.
9. Genomförande av flottledsrestaurering i Fissjan (nedre delen av Skärjån) samt populationshöjande och biotopförbättrande åtgärder för att gynna förekomst av flodpärlmussla, enligt karta bilaga 6.
10. Öppna upp täta ungskogsbestånd efter contortaborttagning, enligt karta bilaga 6.
11. Genomförande av återkommande skötselåtgärder som naturvårdsbränning i tallskogar, lövdominerade skogar och i brukade bestånd, samt genomförande av återkommande brandefterliknande åtgärder så som fällning, röjning, ringbarkning och randbarkning av utvalda träd, i områden där naturvårdsbränningar inte är möjliga att genomföra, se karta bilaga 6.
12. Röjning av mindre brukningsvägar till områden med skötselåtgärder som t.ex. restaurering eller hävd, enligt karta bilaga 6.
13. Genomförande av skyddsjakt på räv och invasiva arter som t ex mink, inom hela naturreservatet.
14. Undersökning och dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon på land annat än på väg som är avsedd för motorfordonstrafik,
2. framföra motordriven farkost på vatten i högre hastighet än 7 knop inom vattenområden med mindre djup än 3 meter enligt gällande sjökort,
3. ankra, förtöja båt eller annan farkost i mer än två dygn, utom när vädret inte medger fortsatt färd,
4. ta ved eller elda annat än på iordningsställda rastplatser.
5. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller omkullfallna träd och buskar,
6. skada, plocka eller samla in växter, svampar, lavar och alger,
7. klättra i boträd, uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt, färdas eller uppehålla sig nära fågelkolonier, samla in djur eller på annat sätt skada eller störa djurlivet,
8. medföra hund som inte är kopplad, eller annat okopplat husdjur,
9. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
10. förstöra eller skada berg, jord eller sten på land eller i vatten genom att t.ex. omlagra eller bortföra sten, borra, hacka, spränga, rista gräva eller måla.
11. under perioden 15 februari – 15 augusti beträda Granskär eller uppehålla sig i vattenområdet inom 100 m från Granskärs stränder, se karta bilaga 4,
12. använda området för militära övningar,
13. utan länsstyrelsens tillstånd använda området för organiserade tävlingar,

Föreskrift 1 ovan utgör inte hinder för älgdragare eller liknande som behövs för uttransport av större vilt från området vid den jakt som är tillåten i

naturreservatet. Uttransporten ska ske på så sätt att skador på mark och vegetation minimeras.

Föreskrift 1 ovan utgör inte hinder för stugägare att vid behov frakta byggmaterial m.m. med snöskoter till och från sina stugor enligt punktade linjer på karta bilaga 4, samt på befintliga stigar från Kusöby till Nyhamn, Sandhararna, Tokharssundet och Korshamn, förutsatt att körningen endast sker på fruset och väl snötäckt underlag, och på ett sätt som inte skadar mark eller vegetation.

Föreskrift 2 ovan begränsar ej hastigheten i farleder som är markerade i sjökort.

Föreskrift 4 ovan utgör inget hinder för eldning inom tomt.

Föreskrift 5 ovan utgör inget hinder för stugägare, på väg till eller från sina stugor, att vid passage med skoter, vid behov ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle längs punktstreckade linjer, enligt karta bilaga 4.

Föreskrift 6 ovan utgör inte hinder för plockning för eget behov av sådana bär, matsvampar och växter som inte är fridlysta eller rödlistade.

Föreskrift 7 ovan utgör inte hinder för innehavare av särskild rätt för tillåtet fiske eller i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet. Föreskrift 7 ovan utgör heller inte hinder för jakt på skarv enligt gällande jaktlagstiftning.

Föreskrift 8 ovan utgör inte hinder för innehavare av särskild rätt i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet.

Föreskrift 8 ovan utgör inte hinder för markägare inom tomt eller vid skyddsjakt på t.ex. mink.

Föreskrift 9 utgör inte hinder för tillfällig skyltning i samband med den jakt som är tillåten i naturreservatet eller för uppsättning av skyltar som informerar om fiskeregler. Föreskrifterna utgör inte heller hinder för tillfällig skyltning i samband med tillståndsgivna organiserade tävlingar enligt föreskrift 13.

Föreskrift 11 utgör inte hinder för statlig eller kommunal tjänsteman under tjänsteutövning.

Föreskrift 12 utgör inte efter länsstyrelsens tillstånd hinder för transport, förflyttningar och navigationsövningar.

Andra bestämmelser som gäller för området

Länsstyrelsen vill erinra om att utöver reservatsföreskrifterna gäller även andra lagar, förordningar och föreskrifter för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är nedanstående punkter.

- Huvuddelen av naturreservatet är idag även **Natura 2000-område** (SE0630166, Axmar-Gåsholma). För verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd enligt 7 kap 28 a-29 §§ Miljöbalken. För Natura 2000-området finns en upprättad bevarandeplan.
- Reservatet omfattas av **strandskydd**. Strandskyddet, avser skydda växt och djurlivet samt tillgodose friluftslivets behov av fria stränder. Inom strandskyddsområdet råder i princip förbud mot ny bebyggelse och anläggningar som begränsar allemansrätten eller inverkar negativt på växt- och djurlivet.
- Rätt till **fiske** i enskilt respektive allmänt vatten och fredningszoner anges i fiskelagen (1993:787). Axmars vattenområde är av riksintresse för yrkesfisket.
- Genom reservatet går en farled som är **riksintresse för sjöfart**.
- **Totalt fiskeförbud** råder i fredningsområdet Skärjån, som sträcker sig från Stångskär till Getskärsudden, enligt fiskeriverkets föreskrifter ”Fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön, FIFS 2004:36”. Hela södra Bottenhavets kustvattenområde är en lekfredningszon för sik mellan 15 oktober och 30 november.
- **Fridlysningsbestämmelserna**. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra djur- och växtarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskydds-förordningen (SFS 2007:845).
- **Fornlämningar** som t ex husgrunder som tillkommit innan år 1850 och fartygslämningar och båtlämningar som förlist tidigare än 1850 är skyddade enligt 1 och 2 kap kulturmiljölagen KML. **Övriga kulturlämningar** som t ex skjutskårer och husgrunder som tillkommit senare än 1850 och vrak som förlist senare än 1850 skyddas via hänsynsbestämmelserna i 1 kap KML

Bakgrund

Axmars naturreservat bildades 1978. Beslutet kompletterades 1980 med tillägg i föreskrifter och reviderades 1991 med ändring av dispositions- och skötselplan. År 2006 blev Axmar även Natura 2000-område. Beslutet är nu i behov av förändring, dels av områdets nuvarande status som Natura 2000 men även av ökad kunskap om de marina och kulturhistoriska värdena. Vidare har

omfattande arealer skogsmark på öarna Kusön och Kusökalv samt arealer på fastlandet, där skogsbruk tidigare var tillåtet, köpts in av staten 2014.

Förändringar i förhållande till tidigare beslut

Revideringen av beslut, föreskrifter och skötselplan för Axmars naturreservat har utgått från nuvarande förutsättningar och kunskapsläge för området. Det reviderade beslutet har också anpassats till nu gällande lagstiftning och riktlinjer. Naturreservatets syfte har omformulerats och preciserats, men syftet följer i allt väsentligt ändamålet med naturreservatet så som det formulerades då naturreservatet bildades, dock med adekvata tillägg för att också täcka in de naturvärden som uppmärksammats på senare år.

I och med detta beslut ändras delvis naturreservatet yttergräns för att inkludera ytterligare naturvärden som uppmärksammats på senare tid och för att gränsen bättre ska överensstämma med befintliga fastighetsgränser. Detta innebär att delar av områden inkluderas i naturreservatet och andra delar inte längre ingår i naturreservatet.

Flera föreskrifter har förtydligats och gjorts mer utförliga. Följande föreskrifter innebär en skärpning jämfört med det gamla beslutet: A2, A13, A16, A18, A19, C2, C3, C9, C12, C13. Utöver ovanstående har B-föreskrifter införts, vilket förtydligar det intrång som markägaren skall tåla, relativt mot den äldre skrivning som endast hänvisade till reservatets skötselplan.

En föreskrift från det gamla beslutet är borttaget:

Enligt 8 § Naturvårdslagen var det tidigare förbjudet att ”i kommersiellt hänseende utnyttja marken på sätt som väsentligen strider mot syftet med reservatet”. I och med att sådant nyttjande av området strider mot andra föreskrifter i det nya beslutet, och dessa föreskrifter gäller oavsett om syftet är kommersiellt eller inte kan denna föreskrift tas bort utan att det faktiska skyddet av områdets värden förändras.

Eftersom skogsbruk är förbjudet i det nya beslutet är tidigare undantag från 8 § Naturvårdslagen borttaget ”utan särskilt tillstånd får dock utföras för skogsbrukets behov nödvändiga anordningar såsom enklare körväg, rågångsmarkering, tillfällig uppställning av rastkojor, skyltning, anordnande av vrikesupplag o d samt nyttjas eljest tillåtna bekämpningsmedel för plantor och virke”.

Föreskrift A1 och C1 har förändrats från förbud mot att framföra motordrivet fordon (med undantag för vägen till Gammelbo) till förbud annat än på väg som är avsedd för motortrafik. Denna förändring innebär en lättnad av tidigare föreskrifter, för både besökare och stugägare genom att det gynnar det rörliga

friluftslivet och underlättar framkomligheten till privata stugor. Då körning på befintliga vägar inte anses ha någon negativ påverkan på områdets naturvärden eller vara i konflikt med reservatets syfte så saknas skäl att förbjuda det.

Länsstyrelsen inför även undantag för föreskrift A1 och C1 för stugägare att vid behov frakta byggmaterial m.m. med snöskoter till och från sina stugor enligt anvisad sträckning. Länsstyrelsen anser att undantaget inte är i konflikt med reservatets syfte eftersom stugägare tidigare år har sökt och fått dispens för detta. För att kunna utföra transporterna ovan inför länsstyrelsen även undantag från föreskrift A2 och C5, för stugägare på väg med skoter till eller från sina stugor, längs de anvisade sträckorna, ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle. Detta undantag anser länsstyrelsen är nödvändigt att införa för att transport med skoter ska kunna utföras enligt anvisad sträckning och på så vis undvika skoterkörning i övriga delar av naturreservatet. Undantagen ovan underlättar också framkomligheten till stugor och på så vis även renovering av befintliga byggnader som gynnar kulturmiljön inom området. Ytterligare ett steg i att vårda och bevara kulturmiljön kan, efter tillstånd från länsstyrelsen, gamla stigar och inägor hållas öppna.

Tidigare var det förbjudet att framföra motorbåt med högre hastighet än 7 knop inom 200 meter från land, ö eller skär – förbudet gällde inte för färd i prickad farled. Eftersom det är svårt att beräkna avståndet för båtförare och tillsynspersonal har detta ändrats till att det är förbjudet att framföra motordriven farkost på vatten i högre hastighet än 7 knop inom vattenområde med mindre djup än 3 meter, enligt gällande sjökort, med undantag på markerade farleder (föreskrift C2).

Enligt tidigare beslut var det förbjudet att under tiden 1 april – 30 september elda förutom inom tomter och på särskild anvisad plats. Nu lyder C4 föreskriften att det är förbjudet att ta ved eller elda annat än på iordningsställda rastplatser, med undantag inom tomt. Denna förändring innebär både en skärpning och en lättnad för besökare. Detta anses nödvändigt på grund av det ökade besöksstrycket med större risk att det eldas på känsliga områden och möjligt på grund av de friluftssatsningar som gjorts inom naturreservatet med väl fungerande iordningsställda eldplatser.

Föreskrift C11 har fått utökad tillträdesförbudstid, förändringen ligger i linje med bevarandet av områdets kustfågelliv, något som också framhålls i det gamla beslutet.

Skötselplanen för Axmar naturreservat har omarbetats. De väsentliga förändringarna är att det genom det stora markinköpet inte längre kommer att bedrivas skogsbruk i naturreservatet och att det tillkommit ytterligare information om natur- och kulturvärden. I skötselplanen ges nu möjlighet att restaurera och sköta naturmiljöer med svaga eller hotade naturvärden för att öka

och/eller bibehålla naturvärdena samt att utföra åtgärder för att gynna hotade arter som t.ex. flodpärlmussla. Även åtgärder för att förhindra spridning av invasiva, främmande arter och icke inhemska träd och buskar får utföras. För att gynna fågellivet ska skyddsjakt på mink och rävar utföras vid behov. För att bibehålla öppna kulturmarker, fornlämningar och kulturlämningar får viss röjning och borttagande av träd utföras.

Ärendets beredning

Beslut om att bilda Axmars naturreservat togs ursprungligen 1978. Beslutet kompletterades 1980 med tillägg i föreskrifter och reviderades 1991 med ändring av dispositions- och skötselplan. Efter att området 2006 även blev Natura 2000-område har det i omgångar arbetats för att ta fram nytt beslut och ny skötselplan för Axmars naturreservat.

När Axmars naturreservat bildades 1978 var skogsbruk med hänsyn till naturvärden tillåten i större delen av reservatet. Områden undantagna från skogsbruk (åtgärd får endast vidtas på initiativ av länsstyrelsen) var ett område i sydöstra delen av Kusön, delar av norra Kusökalv, alla mindre öar, ett område vid Fissjan och en 100 meter bred stormfast zon mot havet på fastland och öarna Kusön och Kusökalv.

Vid bildandet 1978 räknades Bergvik och Ala AB som de ende markägarna och de inträngersattes för området på Kusön och områdena på Kusökalv, förutom strandzonerna. Övriga områden godkändes att ingå i naturreservatet utan ersättning. 1991 tillkom ytterligare ett delområde på norra Kusökalv med undantag från skogsbruk, eftersom det fick högsta naturskyddsklass i länets naturskogsinventering. Vid den tidpunkten hade Bergvik och Ala AB övergått till Stora Kopparbergs Bergslags AB som då inträngersattes för det tillkomna delområdet. Senare övergick Stora Kopparbergs Bergslags AB till Bergvik Skog Väst AB.

Ytterligare markägare inom Axmars naturreservat var Statens Fastighetsverk, Stora Enso Skog AB och föreningen Hyttan.

2006 fann länsstyrelsen större vattensalamander i ett område på Granön som angränsade till naturreservatet. Eftersom större vattensalamander ingår i ÅGP (Åtgärdsprogram för hotade arter) och att fler fridlysta grod- och kräldjur hittades så valde länsstyrelsen att lägga till det området i reservatsförslaget.

2009 inventerade länsstyrelsen Björnhålet, ett område med skoglig värdekärna med höga naturvärden, som låg intill naturreservatet. Länsstyrelsen frågade om Bergvik Skog Väst AB kunde tänka sig att ta med det området i sina egna avsättningar. Bergvik svarade att de hellre önskar att värdekärnan vid

Björnhålet inkluderas i naturreservatet. Länsstyrelsen lade därmed in Björnhålet i reservatsförslaget.

För att bibehålla en skyddszon längs hela kusten och för att skydda värdefulla strandängar inom Axmars naturreservat har området kring Lenängsviken och Dövikens lagts till i reservatsförslaget.

Axmars naturreservat ingick i det statliga bytesmarkspaketet ESAB (Ersättningsmark i Sverige AB). 2012 och 2013 värderades Bergvik Skog Väst AB:s markinnehav i Axmars naturreservat, förutom de områden som ersattes 1978 och 1991, av konsultfirman Forum Fastighetsekonomi AB. I april 2014 slutfördes bytet mellan staten och Bergvik, varvid staten blev ägare till marken.

2017 kontaktade länsstyrelsen markägarna Statens Fastighetsverk, Stora Enso Skog AB och föreningen Hyttan med frågan om de tillstyrker skogsbruk förbjudet på sitt markinnehav i Axmars naturreservat. Samtliga tillstyrkte ett förbud mot skogsbruk. I och med detta beslut ingår inte längre föreningen Hyttans markinnehav i naturreservatet, denna ändring har gjorts för att yttergräns bättre ska överensstämma med befintlig fastighetsgräns.

2019 övergick Bergvik Skog Väst AB:s marker i området till Stora Enso Skog och Mark AB.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, har Länsstyrelsen gjort bedömningen att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Beslut och skötselplan skickades på remiss till sakägare, myndigheter och andra berörda den 19 augusti 2019. Eftersom det inkom många relevanta synpunkter och länsstyrelsen fick kännedom och ytterligare information om områdets kultur- och naturvärden, kulturhistoriska värden samt om skötselbehov av naturtyper och arter så beslutade länsstyrelsen att omarbета beslut och skötselplan som sedan skickades på ny remiss till sakägare, myndigheter och andra berörda den 25 februari 2021. Nitton berörda svarade på remissen 2019 och fjorton på remissen 2021. I huvudsak inkom nedanstående remissynpunkter. Länsstyrelsen har under arbetets gång haft kontakt med Stora Enso Skog AB (fastighetsägare) angående bl a skogsbilvägar som inarbetats i beslutet.

Länsstyrelsen har i största möjliga mån slagit ihop synpunkterna för de två olika remisserna, från respektive remissinstans. Först har länsstyrelsen valt att redovisa enskilda- och gruppnyttan för att sedan slå ihop och sammanfatta

de oftast förekommande synpunkterna i yttrandena och bemöta dessa gemensamt.

Enskilda yttranden

Gävle kommun anser att det är ett bra förslag till ändringar och kompletteringar som tillkommit sedan samrådet 2019 och att förslaget överensstämmer med kommunens översiktsplan Gävle kommun 2030.

Söderhamns kommun anser i stort att förslaget både överensstämmer med kommunens gällande översiktsplan (ÖP) och i det pågående arbetet med ny ÖP.

Skogsstyrelsen har inga synpunkter angående förslag till bildande av reservatet.

Havs- och Vattenmyndigheten är i stort positiva till förslaget och anser att Axmar uppfyller kriterierna för ett marint reservat. De tycker att länsstyrelsen bör kategorisera alla marina naturtyper och att de ska visas på karta samt att de finns uppföljningsbara bevarandemål för varje naturtyp. Länsstyrelsen har tyvärr inte tillräckligt med data för att kategorisera alla marina naturtyper och eftersom kartor med naturtypers utbredning finns i respektive Natura 2000-områdes bevarandeplaner, i detta fall Axmar-Gåsholma SE0630166, kommer ingen karta att finnas i beslutet. Länsstyrelsen har vidare rutinen att göra en separat uppföljningsplan med bevarandemål för respektive naturtyp som är ett levande dokument och ingår därmed inte i reservatsbeslutet.

Föreningen Hyttan är i stort positiva till förslaget och ser mycket positivt på att området får ett utökat skydd, speciellt att även de kulturhistoriska värdena med lämningar efter järnbruksepoken lyfts fram. Föreningen tycker även det är bra att den skötsel som kan krävas skrivits in i reservatsföreskrifterna.

Fastighetsägare till Kusön 1:6 framhåller att den av länsstyrelsen uppmärkta stigen mellan Korshamn och Nyhamn passerar genom deras fastighet. De är oroliga för att genomfarten över deras fastighet kan bli jobbig om antalet turister ökar. Ytterligare en fastighetsägare på Kusö har reagerat över detta och önskar att en annan sträckning undersöks. Länsstyrelsen har beslutat att om genomfarten visar sig belasta fastighetsägarna till Kusön 1:6 kommer länsstyrelsen att se över stigen och en alternativ lämplig stigdragning kommer att göras.

Fastighetsägare på Kusön

Flera stugägare på Kusön har delgett länsstyrelsen intressant information om Kusöns kulturvärden, friluftsliv och Kusöbys kulturhistoria som till stor del har inarbetats i beslut och skötselplan.

Försvarsmakten anser att reservatsförslaget med förbud mot militära övningar bör ändras så att beslut och föreskrifter inte utgör hinder för militära utbildningar, övningar och transporter eller utgör hinder för att övervaka, upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet. I reservatsbeslutet från 1978 fanns inget specifikt skrivet om militär verksamhet. På grund av de numera kända höga, känsliga naturvärden som skyddas enligt syftet med naturreservatet har Länsstyrelsen endast möjlighet att tillåta militär verksamhet vid fara för miljö, sjöfart eller människoliv eller när Sveriges säkerhet hotas. Vad gäller militära övningar är de förbjudna med undantag för efter länsstyrelsens tillstånd transport, förflyttningar och navigationsövningar.

Gävle Fågelklubb som inkommit med aktuellt underlag över fågellivet är positiva till att det föreslagna beslutet både förstärker skyddet för fåglar och områdets skogliga värden. De är även positiva till decimering av invasiva arter och då främst mink eftersom dess predation innebär en stor negativ påverkan på fågellivet. Dock anser Gävle fågelklubb att minkjakt och eftersök ska intensifieras från att som föreslaget ske vid behov till att ske regelbundet och årligen samt att undantag behöver göras för lösspringande hund. Länsstyrelsen instämmer i att predation av mink är ett stort hot mot fågellivet och har lagt in i skötselplanen att inför varje häckningssäsong bör eventuell förekomst av räv- och mink kontrolleras. Länsstyrelsen instämmer även i att lösdrivande hund är en nödvändig metod vid jakt på räv och mink och tidigare har jägare sökt och beviljats dispens för det. Därför beslutar länsstyrelsen att ge undantag för lösspringande hund vid skyddsjakt på t.ex. mink.

Sunnäs-Granöns jaktlag anser att föreslagna ändringar är väl motiverade som kommer att ytterligare höja naturreservatets stora värden. Jaktlaget anser vidare som Gävle fågelklubb att minkens predation under häckningstid är en viktig orsak till minskning av det tidigare rika fågellivet och tycker att Länsstyrelsen bör överväga ytterligare åtgärder för att minska minkbeståndet. Länsstyrelsen instämmer i att predation av mink är ett stort hot mot fågellivet och har lagt in i skötselplanen att inför varje häckningssäsong bör eventuell förekomst av räv- och mink kontrolleras.

Sunnäs-Granöns jaktlag anser även att Länsstyrelsen bör lätta för skyddsjakt på skarv och för licensjakt på säl för att minska negativ påverkan på fiskpopulationerna. Eftersom Axmars naturreservat hyser ett artrikt marint ekosystem med viktiga lek- och uppväxtmiljöer för många fiskarter har länsstyrelsen beslutat att ge undantag för jakt på skarv enligt gällande jaktlagstiftning inom naturreservatet. Däremot sker ingen förändring för licensjakt på säl eftersom Gråsäl är upptagen i art- och habitatdirektivet inom Axmar-Gåsholma Natura 2000-område.

Sammanfattning av de viktigaste synpunkterna

Hastighetsbegränsning på vatten

I den första remissen ansåg **Sjöfartsverket** att en fartbegränsning på 200 m från land, ö eller skär är svår att efterleva och kontrollera.

Länsstyrelsen ändrade då till en fartbegränsning på 7 knop inom vattenområden med mindre djup än 3 meter enligt gällande sjökort, farleder undantagna, eftersom det även ger ett bättre skydd av de marina naturvärden. I den andra remissen tycker Sjöfartsverket att även den föreskriften är svår att övervaka och får medhåll av Kustbevakningen. Föreningen Hyttan anser däremot att det är en föreskrift som är tydligare och lättare att efterfölja, än en fartbegränsning på 200 m från land, ö eller skär. Sjöfartsverket föreslår att länsstyrelsen inför ett hänsynsområde över hela området, farleder undantagna. Kustbevakningen i sin tur föreslår tydlig avgränsning med skyltar där naturliga brytpunkter i land och på öar avgränsar området.

Länsstyrelsen förstår svårigheten att bedriva tillsyn men ser ingen möjlighet att tillgodose Sjöfartsverkets förslag på ett så kallat Hänsynsområde för hela området, farleder undantagna, eftersom föreskrifter om hastighetsbegränsning redan är infört i tidigare beslut. Länsstyrelsen kan inte heller tillgodose Kustbevakningens förslag på att införa avgränsning med skyltar i land och på öar eftersom det inte är genomförbart i östra delen av naturreservatet. Länsstyrelsen beslutar därmed om en fartbegränsning på 7 knop inom vattenområden med mindre djup än 3 meter, farleder undantagna, eftersom det ger ett bättre skydd för marina naturvärden och är enligt inkommen synpunkt lättare att efterfölja för allmänheten. Vidare anser länsstyrelsen att den föreskriften är tillräcklig för att skydda de naturvärdena som avses att skyddas enligt syftet med naturreservatet.

Bojar och andra sjösäkerhetsanordningar

Enligt tidigare beslut och remissen 2019 var det förbjudet att anlägga anordningar. På remissen 2019 inkom det olika synpunkter från Sjöfartsverket, Söderhamns kommun och föreningen Hyttan på att det bör finnas möjlighet att anlägga nya samt att underhålla, ändra och flytta befintliga sjösäkerhetsanordningar.

För att säkerställa sjösäkerheten och tillgängligheten för besökare men samtidigt ha möjlighet att skydda och bevara de känsliga marina värden i området ändrade länsstyrelsen föreskrifterna till att det är tillåtet för normalt underhåll av anordningar men att det krävs tillstånd av länsstyrelsen för att anlägga nya eller flytta befintliga sjösäkerhetsanordningar. I andra remissen motsätter sig Sjöfartsverket även denna skrivning. De anser även att föreskrifterna inte ska göra hinder för drift, underhåll, skötsel och årlig tillsyn

samt att de ska kunna sätta ut nya sjösäkerhetsanordningar vid fara för sjösäkerhet.

Länsstyrelsen instämmer i att underhåll även innefattar drift, skötsel och tillsyn av sjösäkerhetsanordningar och tydliggör detta i föreskrifterna. Däremot kan vi av samma orsak som ovan, se andra stycket om sjösäkerhetsanordningar, inte tillmötesgå flytt eller anläggande av nya anordningar.

Muddring

Söderhamns kommun och 9 fastighetsägare inom naturreservatet anser att muddring bör vara tillåten vid öar. Länsstyrelsen instämmer i att öarna måste vara tillgängliga för att kunna nyttjas samtidigt som länsstyrelsen måste se till de höga marina värden i området. För att minimera belastningen på marina värden har länsstyrelsen beslutat att det efter tillstånd från länsstyrelsen är tillåtet att muddra vid befintliga bryggor på öarna Kusön och Kusökalv. Ytterligare ett steg i att minimera muddringsverksamhet har länsstyrelsen, som Söderhamns kommun föreslagit, öppnat upp för att det efter tillstånd är möjligt att ersätta enskilda bryggor med nya gemensamma bryggor.

Snöskoter

Det har kommit in synpunkter från nio fastighetsägare tillika stugägare inom naturreservatet som anser att det finns behov av att köra snöskoter till och från stugor för att frakta byggmaterial mm. Länsstyrelsen har tillmötesgått synpunkterna genom att göra undantag i föreskrifterna för stugägare enligt anvisad sträckning. Denna förändring underlättar framkomligheten till privata stugor på både fastland och öar och anses inte ha någon negativ påverkan på naturvärden eller vara i konflikt med reservatets syfte eftersom fastighetsägare tidigare sökt och fått dispens för det.

Flakmoped, fyrhjuling

Sex stugägare på Kusön anser även att det finns behov av att från anöringsplatser kunna transportera byggmaterial till och från sina stugor med flakmoped, fyrhjuling eller liknande, och önskar undantag för detta. Länsstyrelsen har ingen möjlighet att ge sådant undantag eftersom körning av fyrhjuling eller liknande för transport av t.ex. byggmaterial kräver dispens från terrängkörningslagen.

Gemensamma marken kring Kusö by

Nio stugägare på Kusön anser att den gemensamma marken kring Kusö by bör likställas med tomtmark i beslutet för att de ska som tidigare kunna fortsätta att sköta om kulturmiljön och hålla landskapet öppet. Länsstyrelsen instämmer i vikten av stugägarnas arbete med att främja kulturmiljön som ska skyddas enligt syftet med naturreservatet och beslutar att den gemensamma marken kring Kusö by likställs med tomtmark i beslutet.

Samtliga remissyttranden är diarieförda och finns att tillgå hos Länsstyrelsen.

Länsstyrelsens motivering av beslutet

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 1 kap. 1 § andra stycket miljöbalken ska densamma tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Enligt 7 kap. 4 § första stycket miljöbalken får länsstyrelsen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftslivet, samt även för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, och/eller skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken, följer att det i beslutet ska anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet. Enligt paragrafens tredje stycke får länsstyrelsen meddela beslut om nya inskränkningar eller nya skäl för naturreservat om det behövs för att uppnå syftet med skyddet.

Enligt 7 kap. 6 § miljöbalken får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång om det behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Enligt 7 kap. 7 § miljöbalken får länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslut som den har meddelat enligt 7 kap. 4-6 §§ miljöbalken om det finns synnerliga skäl. Bestämmelsen omfattar såväl den geografiska omfattningen av reservatet som syftet och de föreskrifter enligt 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken som gäller i området. Beslut om upphävande får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken gäller att vid prövning av frågor om skydd av områden skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

Enligt 7 kap. 30 § första stycket miljöbalken jämfört med 22 § första meningen förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. får länsstyrelsen meddela föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt

om ordningen i övrigt inom naturreservatet om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet.

Beskrivning av området

Natur

Axmars naturreservat är ett stort, relativt oexploaterat skärgårdsområde som ligger på gränsen mellan Gästrikland och Hälsingland. Skärgårdslandskapet är relativt flackt med en lätt kuperad terräng och innehåller ett stort antal öar av växlande storlek, från 400 ha ned till minsta skär. Många av öarna är moränkullar som sticker upp innanför de skyddande stora öarna Kusön och Kusökalv. Stenigheten i området är slående med stora klapperstensfält på öarna. Många av stränderna och öarna är sönderbrutna och svårtillgängliga. Små isolerade sandstränder finns bl.a. på Kusöns västra sida.

Skogen i Axmars naturreservat domineras av barrblandskog med inslag av löv som björk, asp, al och bitvis ädellövträd. En stor del av skogen är brandpräglad, detta syns främst på Kusön där det står brandhögstubbar efter tidigare bränder. Här finns den rödlistade orkidén Knärot (*Goodyera repens*; VU). Skogsbården närmast vattnet på fastlandssidan hyser några riktigt gamla tallar och rikligt med död ved som utgör livsmiljö för en mängd insekter. Naturskogar med höga naturvärden finns mestadels på öarna, men också i mindre områden på fastlandet. På flera av öarna växer primärskogar som har få eller inga spår av mänsklig påverkan. Här växer en ursprunglig barrblandskog – urskog – med en bård av klibbal, nypon, hägg, rönn och måbär närmast stranden. I lövbården kan ädellövträd som lönn, ask och alm etablera sig. På öarna norr om Kusökalv finns urskogsartad kustbarrskog med upp till 300-åriga tallar. I de inre delarna av skogsområdet på fastlandet och Kusön och på delar av Kusökalv har det bedrivits ett aktivt skogsbruk, så skogen är delvis ren produktionsskog med låga naturvärden. Contorta finns mer eller mindre spritt i hela naturreservatet.

På Granön som ligger på fastlandet finns våtmarker och rikkärr. Den fridlysta större vattensalamandern (*Titurus cristatus*) förekommer i tjärnar med lös botten omgiven av gungfly. Lite längre söderut vid Björnhålet växer en frodig barrblandskog med inslag av riktigt grova granar och aspar.

På fastlandet vid Lenängesviken finns ett klibbalkärr med vassrika regelbundet översvämmade strandängar. Här växer förutom bladvass även havssäv. Strandängarna har få motsvarigheter i länet och klibbalkärret hyser en rik fågelfauna. Längre söderut, genom blockrik terräng rinner Skärjån. Dess utlopp i havet, Fissjan, är kraftigt förgrenad och hyser en rik och frodig ört- och buskvegetation med både trivialt löv och ädellöv. Här förekommer den vedlevande grentaggsvampen (*Climacodon septentrionalis*, NT) och

flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*, NE), som är rödlistade. I Skärjån finns inplanterad öring som flodpärlmusslan är i behov av för sin fortplantning.

Förutom skogen innehåller området en mångfald av de naturtyper som karakteriserar denna del av kusten med landhöjningsskog, öppna mossar och kärr, laguner, skär och små öar i Östersjön (terrester och akvatisk del) samt stora vikar och sund. På Kusön finns flera tjärnar på olika nivå över havet.

Igenväxning av gran pågår i både alkärr och lövrika skogar liksom att vissa kärrmiljöer växer igen med sly och gran. Skärjån som mynnar ut vid Fissjan är påverkad av avvattnings och tidigare flottning. Biotopvårdande åtgärder pågår för att återställa vattendraget.

Vegetationen längs stränderna är präglad av landhöjning och i de flacka delarna finns ofta en gradient med vegetation i olika successionsstadier. Området hyser flera sydliga arter som lever nära sin nordgräns såsom strandaster (*Tripolium vulgare*), kustarun (*Centaurium littorale*) och vattenmynta (*Mentha aquatica* var. *litoralis*). Det finns även ett par lokaler där strandlokan (*Ligusticum scoticum*) växer. Området hyser även flera skyddsvärda arter som klapperstarr (*Carex glareosa*; VU) och sanddraba (*Draba nemorosa*; VU).

Tidigare hade Axmars naturreservat ett rikt fågelliv med arter som t. ex ejder (*Somateria mollissima*; NT), tobisgrissla (*Cephus grylle*; NT), vigg (*Aythya fuligula*) och roskarl (*Arenaria interpres*; EN). På senare år har många fågelarter minskat eller försvunnit helt, en orsak är predation av mink. Områdets storlek och varierande skärgårdsnatur med tillgång till både föda och häckningsplatser har fortfarande goda förutsättningar för ett rikt kustfågelliv. Idag förekommer t.ex. svarthakedopping (*Podiceps auritus*), svärta (*Melanitta fusca*; VU), småskrake (*Mergus serrator*), fisktärna (*Sterna hirundo*), silvertärna (*Sterna paradisaea*), göktyta (*Jynx torquilla*) och lärkfalk (*Falco subbuteo*) i naturreservatet. Kustlabb (*Stercorarius parasiticus*) har en stabil population i området och regelbundet observeras grågås (*Anser anser*) och havsörn (*Haliaeetus albicilla*; NT). På de mindre öarna Yttre- och Inre Sjalstenarna finns kolonier av fisktärnor och skrattmåsar respektive silvertärnor.

Vattenområdet inom Axmars naturreservat har ett ringa djup och riklig förekomst av stenar, block och grund. Botten är variationsrik och består av kristallin berggrund, olika finkorniga postglaciala sediment, morän och isälvsediment. De mjuka bottenarna i grunda vikar och laguner utgör ett perfekt habitat för kransalger och kärlväxter. Bland kransalgerna finner man främst borststräse (*Chara aspera*) men även rödsträse (*Chara tomentosa*), grönsträse (*Chara baltica*) och havsrufse (*Tolypella nidifica*) förekommer medan de mest förekommande kärlväxterna är hårsärv (*Zannichellia palustris*),

borstnate (*Stuckenia pectinata*), axslinga (*Myriophyllum spicatum*) och ålnate (*Potamogeton perfoliatus*). Dessa arter föredrar generellt lite lugnare vatten.

På de hårda bottenarna i Axmars skärgård finns relativt artrika makroalgs-samhällen med blåstång (*Fucus vesiculosus*), smaltång (*Fucus radicans*), kräkel (*Furcellaria lumbricalis*), enstaka rödblåd (*Phyllophora* sp.) och rikligt med fintrådiga alger. Tångbälten och kransalgsängar är viktiga för ett artrikt ekosystem, de bildar habitat som fungerar som rekryteringsområden, uppväxtområden och gömslen för många smådjur och fiskar. Bland rödalgerna dominerar fjäderslick (*Polysiphonia fucoides*) men även ullsläke (*Ceramium tenuicorne*) och violettslick (*Polysiphonia fibrillosa*) är vanliga. Ishavstofs (*Sphacelaria arctica*) och trådslick (*Pilayella littoralis*) är de vanligaste brunalgerna och grönalgen grönslick (*Cladophora glomerata*) dominerar på grunda bottenar.

Bland djuren dominerar den släta havstulpanen (*Amphibalanus improvisus*; NA) men nässeldjur (*Hydrozoa*) och enstaka blåmusslor (*Mytilus edulis*) förekommer också. På lite större block är sötvattenssvampen (*Ephydatia fluviatilis*) vanlig. På bottenarna lever en del skorv (*Saduria entomon*) och tånglake (*Zoarces viviparus*). Både skorven och tånglaken är ishavsrelikter dvs djur som har sin huvudsakliga utbredning i arktiska hav men som förekommer isolerade i exempelvis sjöar och innanhav. Andra fiskar som är vanliga i området är abborre (*Perca fluviatilis*), gädda (*Esox lucius*), löja (*Alburnus alburnus*), mört (*Rutilus rutilus*), elritsa (*Phoxinus phoxinus*) och spigg (*Gasterosteidae* sp.). Även gråsäl (*Halichoerus grypus*) finns i naturreservatet.

Axmar är riksintresse för naturvård (Axmar Högmosse-Gnagmur) och vattenområdet är även riksintresse för yrkesfisket (Skärså, Ljusnefjärden, Axmarfjärden, Iggön). Området är viktigt som lek- och uppväxtområden för många arter. I fredningsområdet Skärjån som sträcker sig från Stångskär till Getskärsudden råder totalt fiskeförbud.

Axmar ingår i den skogliga värdetrakten Dalälven, Kalkområdet och Gästrikekusten.

Kultur

Inom Axmars naturreservat finns många forn- och kulturlämningar där Sjömansgravar från 1700-talet på Kusökalv är ett exempel. På Kusön och några av de större öarna fanns tidigare bofast befolkning som t.ex. fiskare, men i dag nyttjas byggnaderna endast som fritidshus. Spår efter ängs- och åkerbruk finns på öarna, men dessa marker har till stor del växt igen eller planterats med skog. På Kusön är den gamla byn bevarad, med stugor och lador med en närliggande öppen betesmark.

Axmars naturreservat angränsar till kulturreseptet Axmar Bruk som ska vårda och skydda Axmar bruk och dess historia. Bruket grundades på 1670-talet och var i bruk till 1927. Råmaterialet fraktades hit med fartyg och allt färdigt järn skeppades ut. När fartygen dumpade barlast, sand och sten i havet så följde även frön av sydliga växter med, som t.ex. sanddraba och strandloka. Den blockrika havsbotten i naturreservatet utanför bruket har resulterat i att det finns många marinarkeologiska återstoder från bruksepoken som fartygslämningar, pråmar, ankare, barlastplatser, moringar och stenkistor. En del av lämningarna ligger relativt grunt, nära strandkanten och kan därför ses från ytan medan andra kräver dykning för att kunna ses. Några vrak är uppmärkta med bojar och informationsskyltar.

Friluftsliv

Kulturreseptet Axmar bruk är idag välbesökt av både turister och närboende och utgör en bra utgångspunkt för vidare utforskning av skärgården i Axmars naturreservat med dess spännande kulturlämningar och vackra natur.

På fastlandet är Axmar Bruk besöksvänligt med skyltar, stigar och rastplatser där både natur- och kulturinformation lyfts fram. En stor del är anpassat för personer med rörelsehinder. Dessutom anordnas en utställning med varierande tema som berättar om områdets natur- och/eller kulturvärden.

Axmars naturreservat har ett stort värde för det båtburna friluftslivet med anörringsplatser och rastplatser på flera olika punkter. Kanotbryggor finns för de som paddlar kanot eller kajak. De marina värdena av naturreservatet, både biologiska och marinarkeologiska, kan utforskas under havsytan. Utvalda vrak och biologiskt intressanta delar är uppmärkta med bojar och informationsskyltar.

Effekter på ekosystemtjänster

Axmars naturreservat inverkar på flera ekosystemtjänster. Nedan listas de ekosystemtjänster som beslutet att ombilda naturreservatet har en mer än försumbar påverkan på. I tabellen anges även om beslutet har en positiv eller negativ inverkan på berörd ekosystemtjänst.

Kategori	Ekosystemtjänst	Inverkan
Försörjande	Fiske och bärplockning	Positiv
	Genetiska resurser hos vilda arter	Positiv
	Virke och fibrer	Negativ
	Bioenergi från skog	Negativ
	Energiproduktion	Negativ
Reglerande & upprätthållande	Upprätthållande av mark- och bottenstruktur	Positiv
	Livsmiljöer som t.ex. uppväxtområden, lek- och boplatser	Positiv

	Biologisk kontroll av skadegörare (inklusive invasiva arter)	Positiv
Kulturella	Naturarv t.ex. att bevara naturvärden för framtida generationer	Positiv
	Kulturarv t.ex. användning av naturliga miljöer av andliga eller historiska orsaker	Positiv
	Kontrollerat organiserat friluftsliv	Positiv
	Resurs för forskning och utbildning inom natur- och kultur	Positiv
	Tillhandahålla attraktiv miljö för paddling, snorkling, dykning, fågelskådning och andra friluftslivsaktiviteter	Positiv
	Estetiska värden t.ex. rekreationsaktiviteter i ostörd miljö	Positiv
Stödjande	Biologisk mångfald inkl. bevarande av genpool, habitat och hotade arter	Positiv
	Tillhandahållande av habitat för populationer av marina och terrestra växt- och djurarter	Positiv

Bedömning

Axmars naturreservat bildades 1978 (med beslutsändringar 1980 och 1991) med följande motivering: "Axmarskärgårdens naturvärden är så betydande att de bör skyddas och bevaras genom bildande av naturreservat med föreskrifter som förhindrar olämplig exploatering". Naturreservatet omfattar omkring 5 500 ha och inom området finns hav, öar/skär och skogsområden. Skogsbruk med hänsyn till naturvärden har varit tillåtet inom stora delar av reservatet. Länsstyrelsen avser nu att ge ett starkt och långsiktigt skydd åt både skog och hav genom att förbjuda skogsbruk och annan exploatering i hela reservatet. Dessutom stärks skyddet för kustfågellivet genom utökade förbudstider i det befintliga tillträdesförbudsområdet.

Huvudskälen till det nya beslutet är att stärka skyddet för skogen, de marina natur- och kulturvärdena och kustfågellivet. Men även att bevara och återskapa värdefulla naturmiljöer med dess ingående arter. Flera av föreskrifterna innebär en skärpning jämfört med tidigare beslut, medan förändringen av andra föreskrifter mest är ett förtydligande och en anpassning till nu gällande lagstiftning och riktlinjer. Även om naturreservatets syfte har omformulerats och preciserats, så följer syftet fortfarande i allt väsentligt ändamålet med naturreservatet så som det formulerades då naturreservatet bildades 1978.

Länsstyrelsen får upphäva beslut om bildande av naturreservat som den har meddelat för ett område enligt 7 kap. 4-6 §§ miljöbalken om det finns synnerliga skäl (7 kap. 7 § miljöbalken). Vidare krävs enligt samma paragraf att intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

Naturreservatet yttergräns har delvis ändrats för att inkludera ytterligare

naturvärden som uppmärksammats på senare tid och för att gränsen bättre ska överensstämma med befintliga fastighetsgränser. Detta innebär att vissa delar inkluderats i naturreservatet och andra delar inte längre ingår i naturreservatet. Länsstyrelsen bedömer att det finns synnerliga skäl för att upphäva vissa delar av naturreservatet. Skälen är att de delar som utesluts har låga naturvärden medan de tillkommande delarna har höga naturvärden. Dessutom är de tillkommande delarna betydligt större än de delar som utesluts.

Mot bakgrund av det skärpta förbudet mot skogsbruk och annan exploatering både på land och i havet finner Länsstyrelsen också att intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning inom naturreservatet. Länsstyrelsen bedömer att det ursprungliga syftet med Axmars naturreservat även i fortsättningen kommer att uppfyllas.

Länsstyrelsen finner således att det nya beslutet innebär ett likvärdigt eller starkare skydd för de värden som Axmars naturreservat avsatts i syfte att skydda. Givet ovanstående bedömer Länsstyrelsen att det finns synnerliga skäl att upphäva det äldre beslutet enligt 7 kap. 7 § miljöbalken och ersätta det med förevarande beslut.

Länsstyrelsen bedömer att gränsjusteringarna och tillägget av marina föreskrifter för naturreservatet är väl förenligt med gällande kommunomfattande översiktsplaner för både Söderhamns och Gävles kommuner, antagna 2020-10-26 respektive 2017-12-11. I översiktsplanerna framgår att Axmar är skyddat som naturreservat. Det anges även att reservatet ligger i ett område som är av riksintresse för naturvård. I Gävles översiktsplan är Axmar Bruk utpekat som ett regionalt besöksmål och Axmar som ett värdefullt område för friluftsliv. Vidare är Axmar ett strategiskt markområde för utveckling av besöksmål med ett högt bevarandevärde för kulturmiljö. Länsstyrelsen bedömer därför att bildandet av naturreservatet överensstämmer med intentionerna i kommunens översiktsplan.

Området behöver skyddas för att tillgodose behovet av skärgårdsskog och för att bevara de djur och växter som är knutna till skogen och närheten till havet. Området bidrar därmed till att uppfylla miljö kvalitetsmålet ”Levande skogar” och är ett bra exempel på den typ av områden som ska prioriteras enligt länsstyrelsens och Skogsstyrelsens strategi för formellt skydd av skog i Gävleborgs län (länsstyrelsens rapport 2006:19-21). Enligt miljö kvalitetsmålet ”Hav i balans samt levande kust och skärgård”, delmål ”Skyddsvärda marina miljöer” ska skyddsvärda marina miljöer och kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden ha ett långsiktigt skydd. Medtagande av de marina värdena i Axmars naturreservat är även ett viktigt led i det internationella samarbetet (Konventionen om biologisk mångfald, HELCOM konventionen) för att bevara Östersjön som ett ekologiskt fungerande innanhav.

Axmars naturreservat ingår sedan december 2006 i EU:s nätverk av skyddade områden, Natura 2000 (SE0630166) och utsågs även som ett BSPA område (Baltic Sea Protected Areas) 2007.

Länsstyrelsen bedömer att skogsbruk, andra arbetsföretag eller anläggningar ej går att förena med bevarande av områdets värden. Området är av stort värde för bevarande av den biologiska mångfalden. Det är därför enligt länsstyrelsens bedömning ett område som i enlighet med 1 kap. 1 § miljöbalken bör skyddas som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken. Att så sker bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdena enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen bedömer även att ett naturreservat med marint områdesskydd i det aktuella området är väl förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Vid denna avvägning, enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, har länsstyrelsen funnit att naturreservatets avgränsning och de inskränkningar som gjorts i rätten att använda mark- och vattenområden (föreskrifterna) är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som krävs för att uppnå syftet med naturreservatet. Avvägningen har lett till att det i föreskrifterna finns undantag för nyttjande och underhåll av befintliga ledningar, vägar och sjösäkerhetsanordningar samt att det i föreskrifterna finns undantag för verksamheter som t.ex. att avverka träd inom tomt.

Länsstyrelsen bedömer att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden och för allmänheten är så stora att de överväger de negativa effekter som kan uppstå för allmänheten och för berörda fastighets- och sakägare.

Enligt länsstyrelsens mening är föreskrifterna anpassade till naturreservatets syfte och bevarandevärdena i området.

Upplysningar

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte (7 kap. 26 § miljöbalken). Enligt 7 kap. 7 § sista stycket miljöbalken gäller att beslut om dispens får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

Länsstyrelsen ska bedriva tillsyn över naturreservatet enligt 2 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13). I tillsynen ingår att tillse att reservatsföreskrifterna följs. På Kusökalv står en stuga som byggdes på 1970-talet för tillsynsändamål. Stugan ägs av Stora Enso Skog och Mark AB och Länsstyrelsen har tillstånd att nyttja den för tillsyn av naturreservatet.

Av 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken följer bland annat att det kan medföra straffansvar att orsaka skada i eller bryta mot föreskrift som meddelats för ett naturreservat.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom naturreservatet syftar till att bevara biologisk mångfald ska eventuella vindfällan och stormskadad skog lämnas. Bestämmelserna i 5, 6 och 10 §§ skogsvårdslagen (1979:429) ska inte tillämpas inom naturreservatet enligt 3 § miljötillsynsförordningen (2011:13).

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 9.

Beslutet har fattats av landshövding Per Bill. Ärendet har handlagts och föredragits av biolog Carola Orrmalm.

Denna handling är godkänd i Länsstyrelsens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift.

Bilagor:

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Karta över utvidgning av och områden med upphävt skydd
4. Föreskriftskarta 1, Friluftsliv
5. Föreskriftskarta 2, Fornlämningar
6. Föreskriftskarta 3, Skötselområden
7. Skötselplan, med tillhörande kartor A-D
8. a Generellt undantag för väghållning mm. 8 b Vändplan
9. Hur man överklagar
10. Fastigheter och markägare
11. Sändlista

Länsstyrelsen
Gävleborg

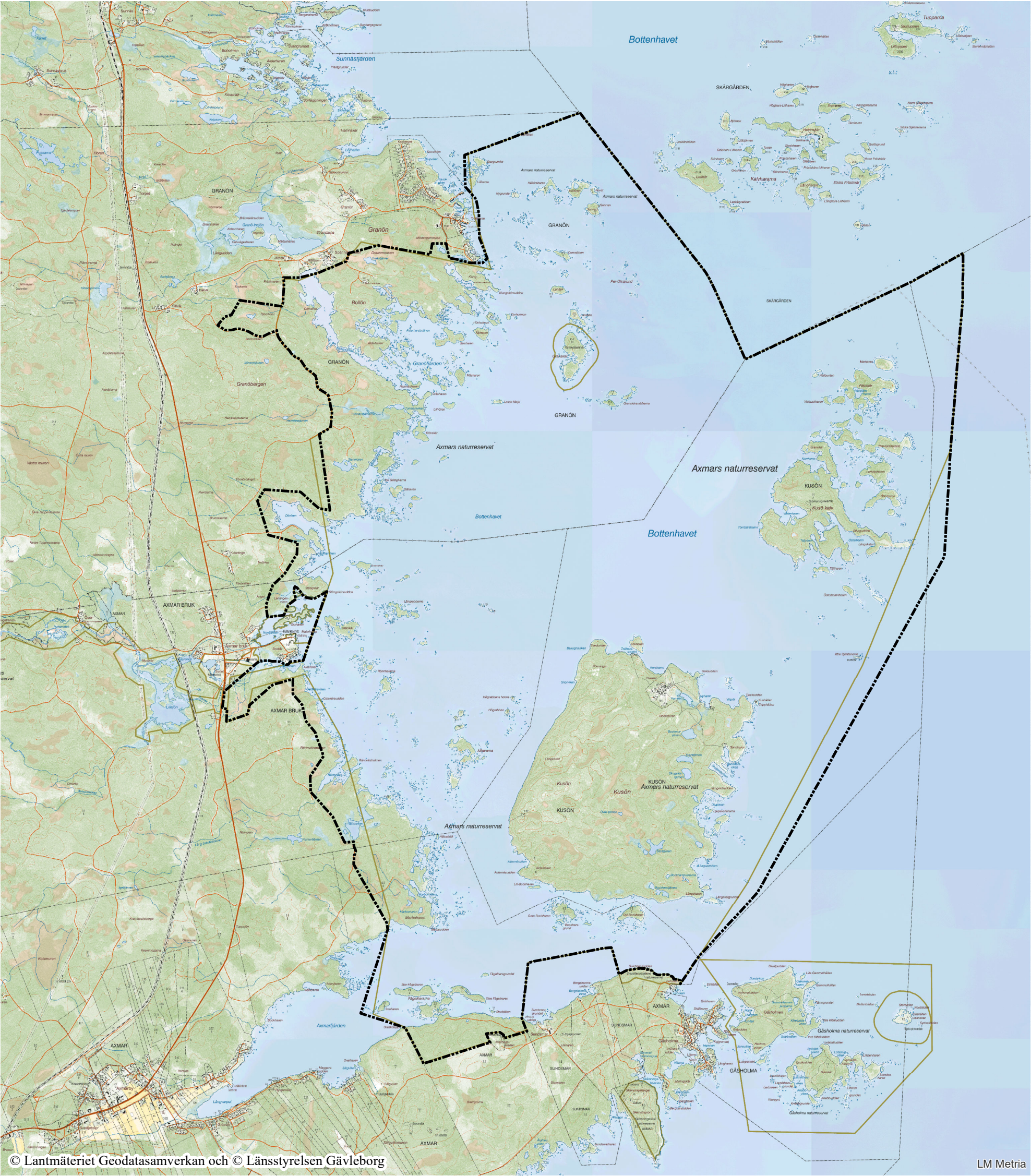
Tillhör Beslut
2021-11-15

Dnr 6559-2011

Bilaga: 1

Axmars naturreservat

Beslutskarta

© Lantmäteriet Geodatasamverkan och © Länsstyrelsen Gävleborg

LM Metria

Beslutskarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält

----- Gräns för naturreservatet
----- Fastighetsgränser

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Skala 1:45 000

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 6770843 E:619956

0 0,5 1 2 Kilometer

Postadress

Besöksadress

Telefon

E-post adress

Länsstyrelsen
801 70 Gävle

Borgmästarplan

010-225 10 00

gavleborg@lansstyrelsen.se

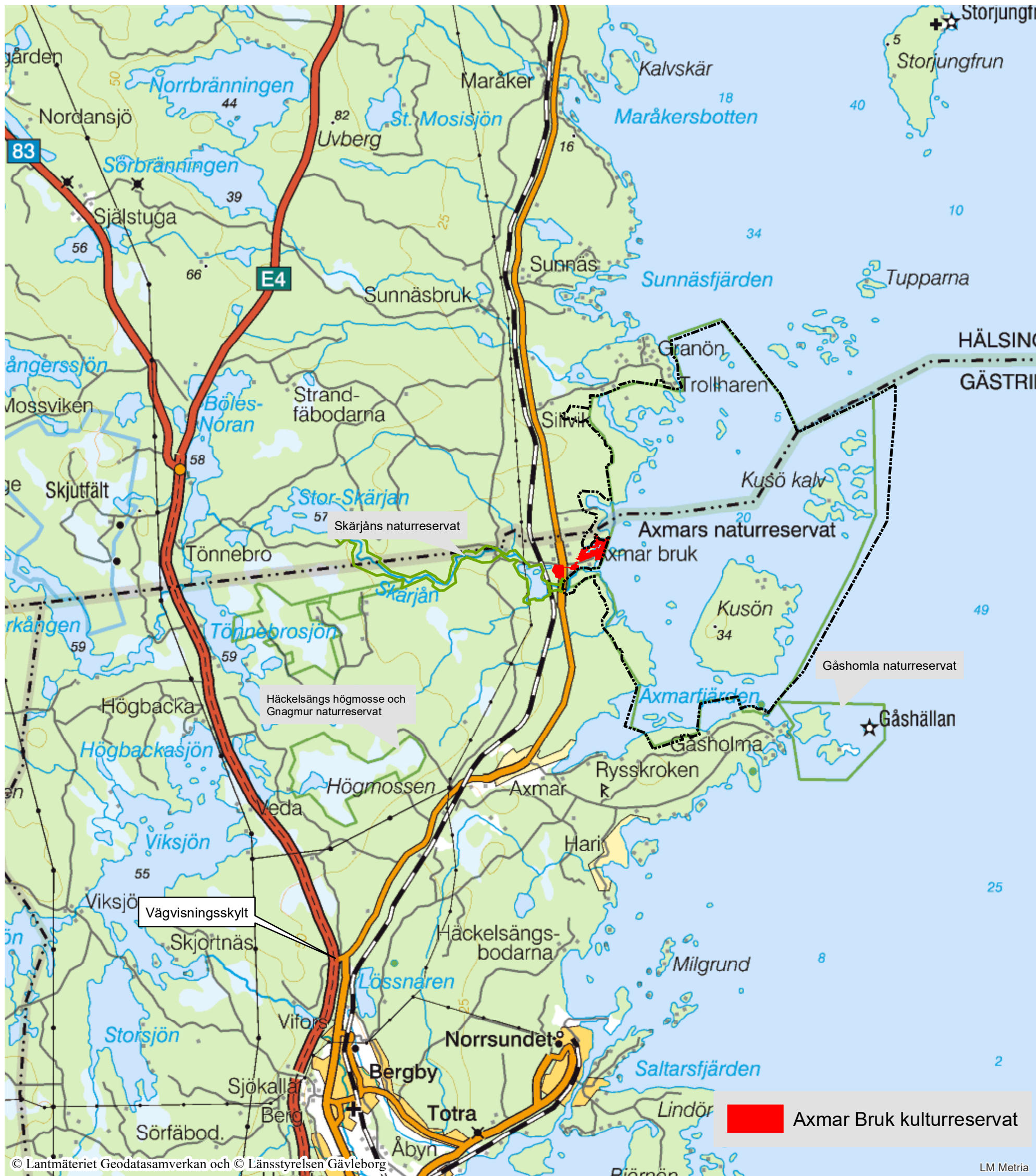
Länsstyrelsen
Gävleborg

Tillhör beslut
2021-11-15

Dnr 6559-2011

Bilaga: 2

Axmars naturreservat Översiktskarta

Beslutskarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält

----- Gräns för naturreservatet

Bakgrundskarta: Översiktskartan

Skala 1:100 000

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)

N: 6770843 E: 619956

0 0,5 1 2 3 4 5 Kilometer

Postadress

Länsstyrelsen
801 70 Gävle

Besöksadress

Borgmästarplan

Telefon

010-225 10 00

E-post adress

gavleborg@lansstyrelsen.se

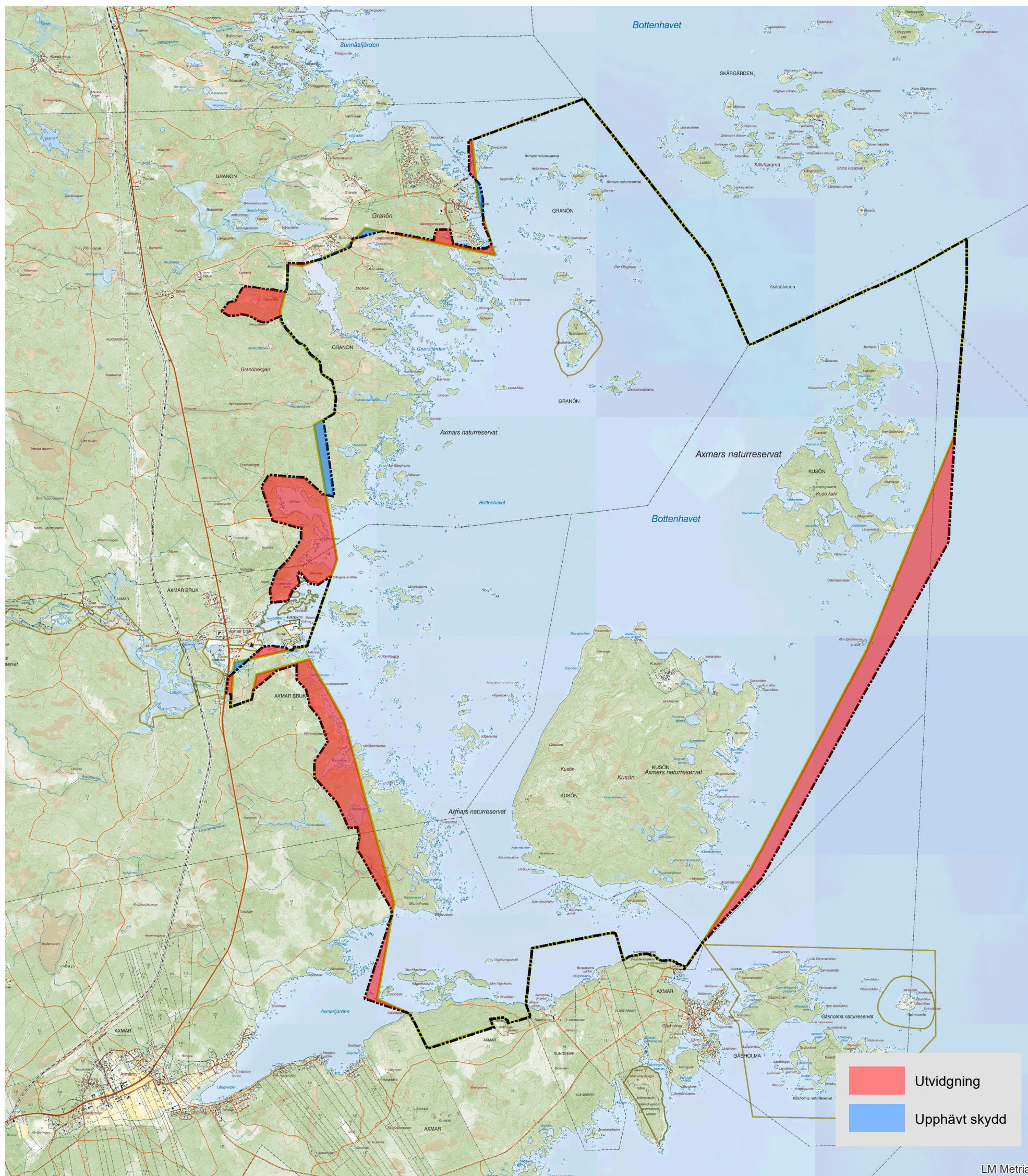
Länsstyrelsen
Gävleborg

Tillhör beslut
2021-11-15

Dnr 6559-2011

Bilaga: 3

Axmars naturreservat Utvidgning och upphävt skydd

Beslutskarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält

Gräns för naturreservatet
Tidigare reservatsgräns

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Skala 1:45 000

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 6770843 E: 619956

0 0,5 1 2 Kilometer

Postadress

Besöksadress

Telefon

E-post adress

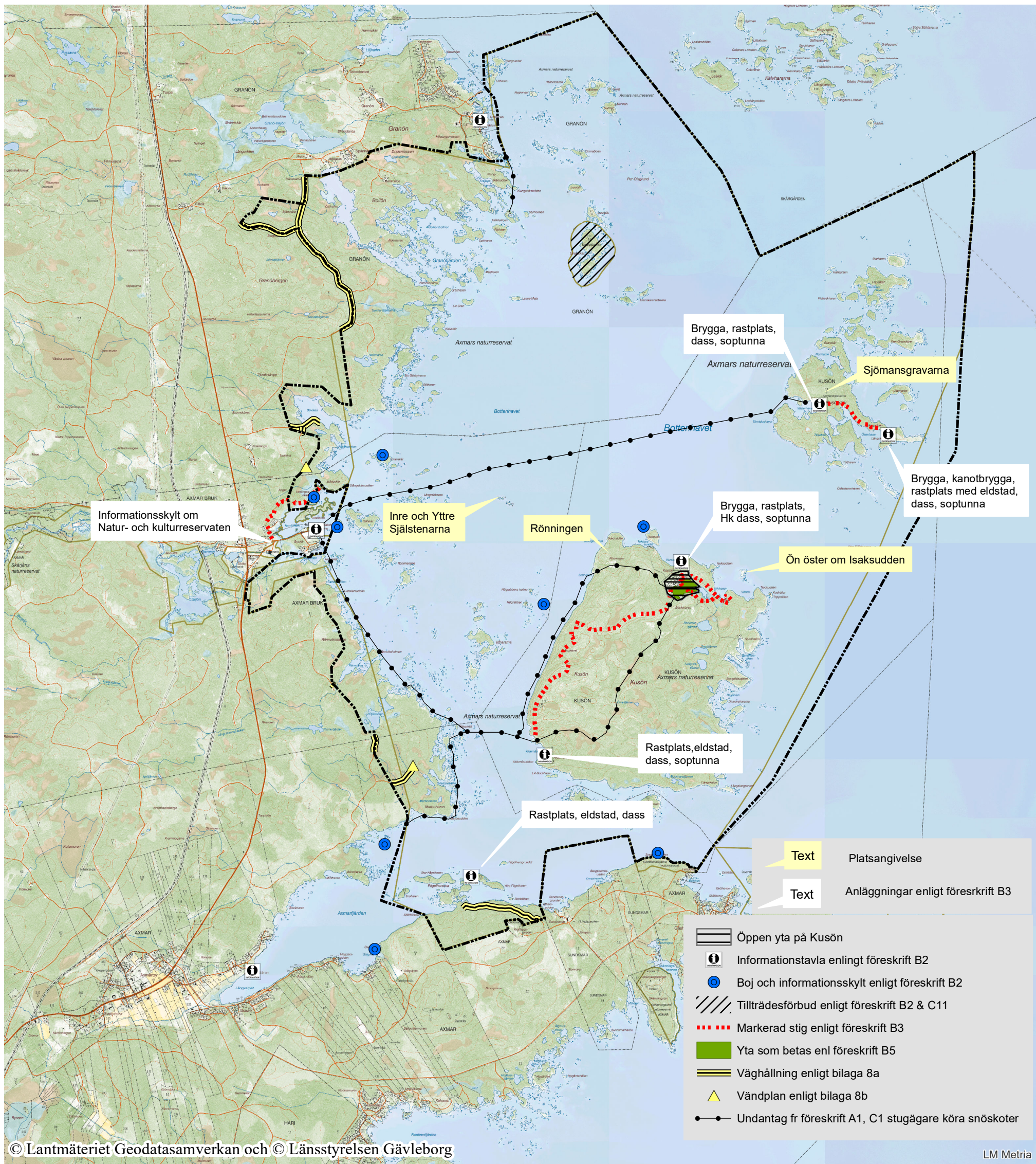
Länsstyrelsen
801 70 Gävle

Borgmästarplan

010-225 10 00

gavleborg@lansstyrelsen.se

Axmars naturreservat Föreskriftskarta 1

Föreskriftskarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält

----- Gräns för naturreservatet
----- Fastighetsgränser

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Skala 1:45 000

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N:6770843 E:619956

0 0,5 1 2 Kilometer

Postadress

Besöksadress

Telefon

E-post adress

Länsstyrelsen
801 70 Gävle

Borgmästarplan

010-225 10 00

gavleborg@lansstyrelsen.se

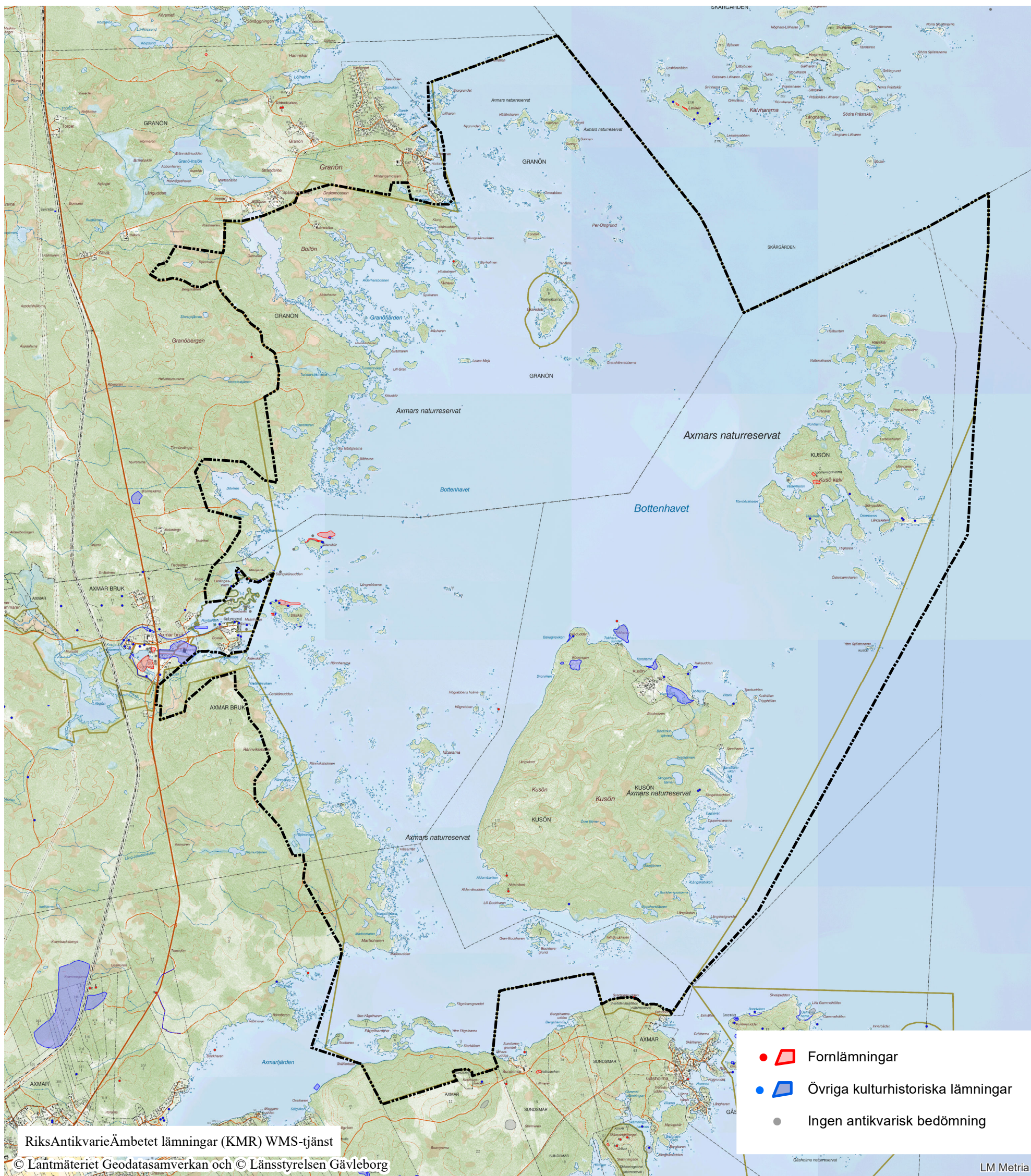
Länsstyrelsen
Gävleborg

Tillhör beslut
2021-11-15

Dnr 6559-2011

Bilaga 5

Axmars naturreservat Föreskriftskarta 2

Föreskriftskarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält

Gräns för naturreservatet
Fastighetsgränser

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Skala 1:40 000

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 6770843 E:619956

0 0,5 1 2 Kilometer

Postadress

Besöksadress

Telefon

E-post adress

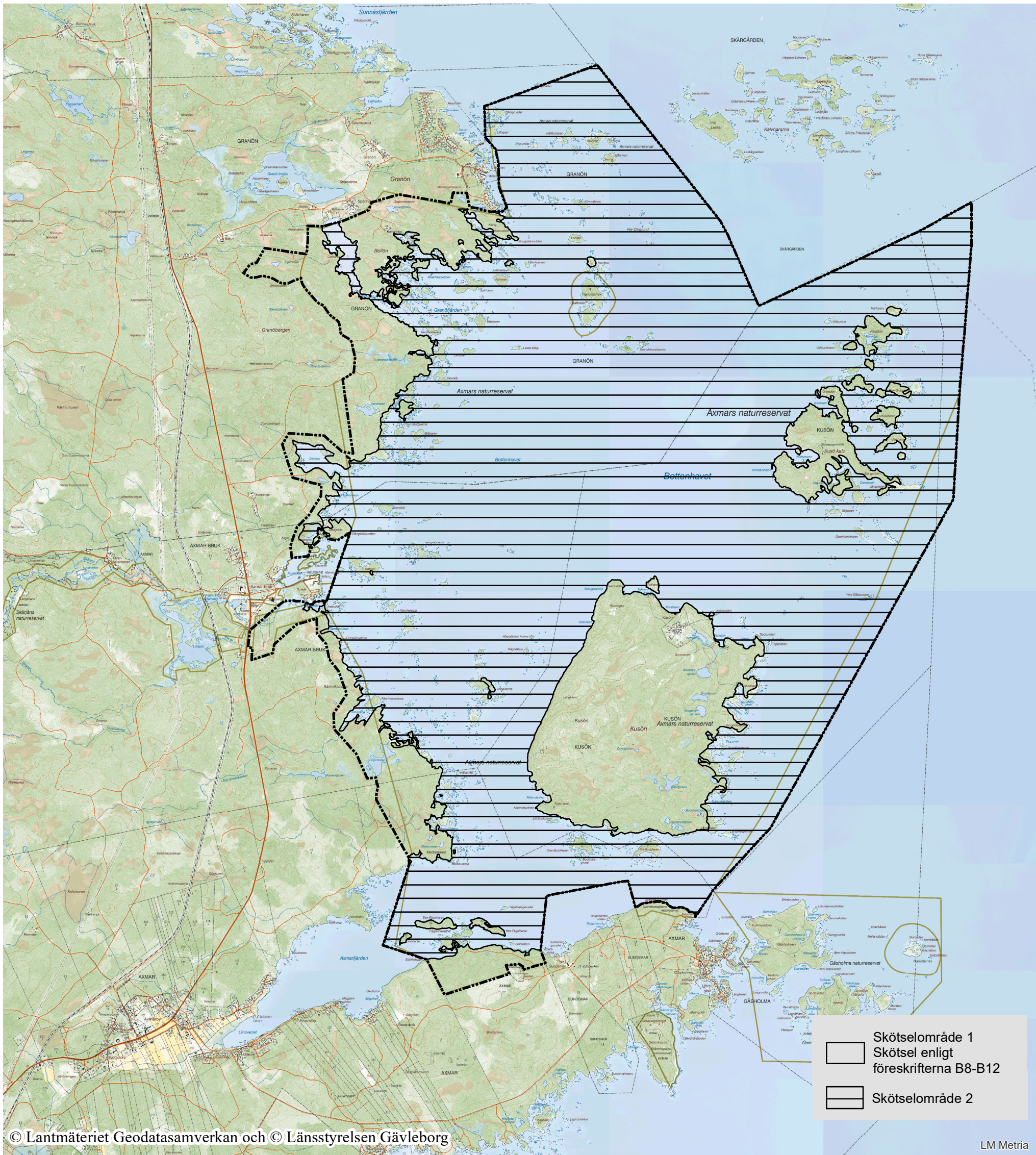
Länsstyrelsen
801 70 Gävle

Borgmästarplan

010-225 10 00

gavleborg@lansstyrelsen.se

Axmars naturreservat Föreskriftskarta 3

Föreskriftskarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält

----- Gräns för naturreservatet
----- Fastighetsgränser

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N:6770843 E:619956

Skala 1:45 000

0 1 2 Kilometer

Postadress

Besöksadress

Telefon

E-post adress

Länsstyrelsen
801 70 Gävle

Borgmästarplan

010-225 10 00

gavleborg@lansstyrelsen.se

Enheten för Skydd av Natur

Se sändlista

SKÖTSELPLAN FÖR AXMARS NATURRESERVAT

BESKRIVNINGSDDEL

I skötselplanen anges målen med naturreservatet och de ska ligga till grund för dess vård och skötsel. Naturreservatet ska utmärkas genom förvaltarens försorg enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

1. Beskrivning av bevarandevärdena

1.1 Administrativa data

Objektnamn	Axmars naturreservat
NVR-id	2000463
Län	Gävleborgs län
Kommun	Gävle och Söderhamn
Arealer (från VIC Natur):	Total areal 5515 ha Därav landareal 1321 ha Produktiv skogsmark 1100 ha Hav 4180 ha
Naturtyper enligt Natura 2000: NNK	1110 Sandbankar 175,7 ha 1130 Estuarier 1,6 ha 1140 Blottade ler- och sandbottnar 0,1 ha 1150 Laguner 74,6 ha 1160 Stora vikar och sund 781,4 ha 1170 Rev 74,5 ha 1220 Sten och grusvallar 1,4 ha 1620 Skär och små öar i Östersjön 1502 ha 1630*) Strandängar vid Östersjön 2,5 ha 1640 Sandstränder vid Östersjön 0,2 ha 3160 Myrsjöar 1,1 ha 3260 Mindre vattendrag 0,4 ha 7140 Öppna mossar och kärr 34,2 ha

	7230 Rikkärr 0,1 ha 9010*) Taiga 250,4 ha 9030*) Landhöjningsskog 86,3 ha 9070 Trädklädd betesmark 1 ha 9080 Lövsumpskog 2,1 ha 91D0*) Skogbevuxen myr 15,1 ha 91E0* Svämlövskog 0,4 ha *) = Prioriterad naturtyp
Prioriterade bevarandevärden:	
Markslag	Skog, våtmark, blockighet, klapperstensfält, öar och skär, laguner, betesmark, tidigare hävdad mark.
Naturtyper	Estuarier, sandbankar, laguner, stora vikar och sund, rev, skär och små öar i Östersjön, strandängar vid Östersjön, sandstränder vid Östersjön, sten- och grusvallar, öppna mossar och kärr, taiga, landhöjningsskog, lövsumpskog, svämlövskog.
Strukturer	Död ved, Gamla grova träd, tångbälten.
Växt- och djursamhällen	Rika tång- och kransalgbestånd.
Arter	Klapperstarr (<i>Carex glareosa</i> ; VU) Sanddraba (<i>Draba nemorosa</i> ; VU) Knärot (<i>Goodyera repens</i> ; VU) Grentaggsvamp (<i>Climacodon septentrionalis</i> ; NT) Rödsträfsse (<i>Chara tomentosa</i>) Borststräfsse (<i>Chara aspera</i>) Grönsträfsse (<i>Chara baltica</i>) Blåstång (<i>Fucus vesiculosus</i>) Smaltång (<i>Fucus radicans</i>) Flodpärlmussla (<i>Margaritifera margaritifera</i> ; EN) Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i> ; NT) Svarthakedopping (<i>Podiceps auritus</i>) Fisktärna (<i>Sterna hirundo</i>) Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>) Lärkfalk (<i>Falco subbuteo</i>)

Friluftsliv	Större vattensalamander (<i>Titurus cristatus</i>) Gråsäl (<i>Halichoerus grypus</i>) Upplevelse av natur- och kulturmiljöer både på land och till havs.
Bebyggelse och anläggningar	Stugor finns på öarna Kusön, Tokharen och Kusökalv samt på fastlandet. De flesta är belägna på Kusön i den gamla byn. Vägar: I nordväst – till Gammelbo. I väst – mot Alderharen, Stenmaren och Dövikén. I söder - mot Fågelhararna. Friluftsanordningar: Bryggor, rastplatser, eldplatser m.m, se skötselplanekarta D.

1.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

På Kusön och några av de större öarna fanns tidigare bofast befolkning, men i dag nyttjas byggnaderna endast som fritidshus. På Kusön är den gamla byn väl bevarad. Spår efter ängs- och åkerbruk finns på öarna, men dessa marker har till stor del växt igen eller planterats med skog. På Kusökalv finns sjömansgravar från 1700-talet. Vid Skärjån angränsar Axmars naturreservat till Axmar kulturresevat. Kulturresevatet ska vårda och skydda Axmar bruk och dess historia. Bruket grundades på 1670-talet och var i bruk till 1927. Råmaterialet fraktades hit med fartyg och allt färdigt järn skeppades ut. Den blockrika havsbotten i naturreservatet utanför bruket gjorde att många fartyg gick på grund och det har resulterat i att det finns många marinarkeologiska återstoder från bruksepoken som fartygslämningar, pråmar, ankare, barlastplatser, moringar (förtöjningsringar av järn) och stenkistor. En del av lämningarna ligger relativt grunt, nära strandkanten och kan därför ses från ytan medan andra kräver dykning för att kunna ses. När fartygen dumpade barlast, sand och sten i havet så följde även frön av sydliga växter med, som sanddraba och strandloka.

1.3 Områdets bevarandevärden

1.3.1 Biologiska bevarandevärden

Axmars naturreservat är ett stort, relativt oexploaterat skärgårdsområde som ligger på gränsen mellan Gästrikland och Hälsingland. Skärgårdslandskapet är relativt flackt med en lätt kuperad terräng och innehåller ett stort antal öar av

växlande storlek, från 400 ha ned till minsta skär. Många av öarna är moränkullar som sticker upp innanför de skyddande stora öarna Kusön och Kusökalv. Området är tillräckligt stort för att tjäna som refugie för en växt- och djurvärld, som är ursprunglig här och som är representativ för södra Bottenhavskusten.

Många av stränderna och öarna är sönderbrutna, steniga och svårtillgängliga och på öarna finns några större klapperstensfält. Små isolerade sandstränder finns bl.a. på Kusöns västra sida.

Skogen i Axmars naturreservat domineras av barrblandskog med inslag av löv som björk, asp, al och bitvis ädellövträd. Här finns den rödlistade orkidén Knärot (*Goodyera repens*; VU). Skogsbården närmast vattnet på fastlandssidan hyser några riktigt gamla tallar och rikligt med död ved som utgör livsmiljö för en mängd insekter. Naturskogar med höga naturvärden finns mestadels på öarna, men också i mindre områden på fastlandet. På flera av öarna växer primärskogar som har få eller inga spår av mänsklig påverkan. Här växer en ursprunglig barrblandskog – urskog – med en bård av klibbal, nypon, hägg, rönn och måbär närmast stranden. I lövbården kan ädellövträd som lönn, ask och alm etablera sig. En stor del av skogen är brandpräglad, detta syns främst på Kusön där det står brandhögstubbar efter tidigare bränder. På öarna norr om Kusökalv finns urskogsartad kustbarrskog med upp till 300-åriga tallar. I de inre delarna av skogsområdet på fastlandet och Kusön och på delar av Kusökalv har det bedrivits ett aktivt skogsbruk så skogen är delvis ren produktionsskog med låga naturvärden. Förmodligen är även skogarna på fastlandet brandpräglade men inga synliga spår finns kvar på grund av det tidigare aktiva skogsbruket. Contorta finns mer eller mindre spritt i hela naturreservatet.

Förutom skogen innehåller området en mångfald av de naturtyper som karakteriserar denna del av kusten med landhöjningsskog, öppna mossar och kärr, laguner, skär och små öar i Östersjön (terrester och akvatisk del) samt stora vikar och sund. På Kusön finns flera tjärnar på olika nivå över havet.

Inom Axmars naturreservat finns värdefulla våtmarker, rikkärr och alkärr med intressant flora och fauna. Vissa har förändrad hydrologi och igenväxning av sly och gran pågår.

På Granön som ligger på fastlandet finns våtmarker och rikkärr. Den fridlysta större vattensalamandern (*Titurus cristatus*) förekommer i tjärnar med lös botten omgiven av gungfly. Lite längre söderut vid Björnhålet växer en frodig barrblandskog med inslag av riktigt grova granar och aspar.

På fastlandet vid Lenängesviken finns ett klubbalkärr med vassrika regelbundet översvämmade strandängar. Här växer förutom bladvass även havssäv. Strandängarna har få motsvarigheter i länet och klubbalkärret hyser en rik fågelfauna. Längre söderut, rinner Skärjån genom blockrik terräng. Dess utlopp i havet, Fissjan, är kraftigt förgrenad och hyser en rik och frodig ört- och buskvegetation med både trivialt löv och ädellöv. Här förekommer den vedlevande grentaggsvampen (*Climacodon septentrionalis*, NT) och flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*, NE), som båda är rödlistade.

Skärjån är dock påverkad av avvattnings och tidigare flottning och biotopvårdande åtgärder pågår för att återställa vattendraget. Även Fissjan har behov av biotopvårdande åtgärder som t.ex. flottledsrestaurering och för att gynna förekomsten av flodpärlmussla kan populationshöjande åtgärder behöva utföras.

Vegetationen längs stränderna är präglad av landhöjning och i de flacka delarna finns ofta en gradient med vegetation i olika successionsstadier. Området hyser flera sydliga arter som lever nära sin nordgräns såsom strandaster (*Tripolium vulgare*), kustarun (*Centaureum littorale*) och vattenmynta (*Mentha aquatica* var. *litoralis*). Det finns även ett par lokaler där strandlokan (*Ligusticum scoticum*) växer. Området hyser även skyddsvärda arter som klapperstarr (*Carex glareosa*; VU) och sanddraba (*Draba nemorosa*; VU).

Tidigare hade Axmars naturreservat ett rikt fågelliv med arter som t. ex. ejder (*Somateria mollissima*; NT), tobisgrissla (*Cephus grylle*; NT), vigg (*Aythya fuligula*) och roskarl (*Arenaria interpres*; EN). På senare år har många fågelarter minskat eller försvunnit helt. En orsak är predation av mink. Områdets storlek och varierande skärgårdsnatur med tillgång till både föda och häckningsplatser har fortfarande goda förutsättningar för ett rikt kustfågelliv. Idag förekommer t.ex. svarthakedopping (*Podiceps auritus*), svärta (*Melanitta fusca*; VU), småskrake (*Mergus serrator*), fisktärna (*Sterna hirundo*), silvertärna (*Sterna paradisaea*), göktyta (*Jynx torquilla*) och lärkfalk (*Falco subbuteo*) i naturreservatet. Regelbundet observeras grågås (*Anser anser*) och havsörn (*Haliaeetus albicilla*; NT). På de mindre öarna Yttre- och Inre Sjalstenarna finns kolonier av fisktärnor och skrattmåsar respektive silvertärnor.

Vattenområdet inom Axmars naturreservat har ett ringa djup och riklig förekomst av block, stenar och grund. Botten är variationsrik och består av kristallin berggrund, olika finkorniga postglaciala sediment, morän och isälvsediment. De mjuka bottenarna i grunda vikar och laguner utgör ett perfekt habitat för kransalger och kärlväxter. Bland kransalgerna finner man främst borststräfsa (*Chara aspera*) men även rödsträfsa (*Chara tomentosa*), grönsträfsa (*Chara baltica*) och havsrufsa (*Tolypella nidifica*) medan de mest

förekommande kärlväxterna är hårsärv (*Zannichellia palustris*), borstnate (*Stuckenia pectinata*), axslinga (*Myriophyllum spicatum*) och ålnate (*Potamogeton perfoliatus*). Dessa arter föredrar generellt lite lugnare vatten.

På de hårda bottenarna i Axmars skärgård finns relativt artrika makroalgssamhällen med blåstång (*Fucus vesiculosus*), smaltång (*Fucus radicans*), kräkel (*Furcellaria lumbricalis*), enstaka rödblåd (*Phyllophora* sp.) och rikligt med fintrådiga alger. Tångbälten och kransalgsängar är viktiga för ett artrikt ekosystem, de bildar habitat som fungerar som rekryteringsområden, uppväxtområden och gömslen för många smådjur och fiskar. Bland rödalgerna dominerar fjäderslick (*Polysiphonia fucoides*) men även ullsläke (*Ceramium tenuicorne*) och violettslick (*Polysiphonia fibrillosa*) är vanliga. Ishavstofs (*Sphacelaria arctica*) och trådslick (*Pilayella littoralis*) är de vanligaste brunalgerna och grönalgen grönslick (*Cladophora glomerata*) dominerar på grunda bottenar.

Bland djuren dominerar de släta havstulpanerna (*Balanus improvisus*; NA) men nässeldjur (*Hydrozoa*) och enstaka blåmusslor (*Mytilus edulis*) förekommer också. På lite större block är sötvattenssvampen (*Ephydatia fluviatilis*) vanlig. På bottenarna lever en del skorv (*Saduria entomon*) och tånglake (*Zoarces viviparus*). Både skorven och tånglaken är ishavsrelikter dvs djur som har sin huvudsakliga utbredning i arktiska hav men som förekommer isolerade i exempelvis sjöar och innanhav. Andra fiskar som är vanliga i området är abborre (*Perca fluviatilis*), gädda (*Esox lucius*), löja (*Alburnus alburnus*), elritsa (*Phoxinus phoxinus*), mört (*Rutilus rutilus*) och spigg (*Gasterosteidae* sp.). Även gråsäl (*Halichoerus grypus*) finns i naturreservatet.

Axmars vattenområde är av riksintresse för yrkesfisket, och ingår i området för Skärså, Ljusnefjärden, Axmarfjärden, Iggön. Området är viktigt som lek- och uppväxtområden för många arter. I fredningsområdet Skärjån som sträcker sig från Stångskär till Getskärsudden råder totalt fiskeförbud.

1.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

På Kusön och några av de större öarna fanns tidigare bofast befolkning, men i dag nyttjas byggnaderna endast som fritidshus. Sedan i början av 1800-talet har Kusön bebotts av kolare från Axmar Bruk och fiskare. Den bofasta befolkningen har i olika tider även försörjt sig på jordbruk och skogsbruk. Den gamla välbevarade byn ligger i den norra delen av Kusön och utgörs av små gårdar, ladugårdar, lador, gamla svinhus och bodar. Det finns även en gammal skola som lades ner kring 1930. Skolan vittnar om öns storhetstid där en bofast lärarinna undervisade som mest ett 20-tal elever. Byn ligger långt in på land eftersom gamla hamnen låg sydost om byn, där den nuvarande sjön ligger. Även bryggor och sjöbodar från fisketiden finns kvar i vikarna utanför gamla

hamnen. Närmare bestämt i Nyhamn, på Isaksudden, i Tokharssundet och i Korshamn som idag är den närmaste viken från byn.

Spår efter ängs- och åkerbruk finns på Kusön och andra öar, men många marker har till stor del växt igen eller planterats med skog. På Kusön ligger flera gamla inägor med tillhörande lador där hö förvarades, en av dessa ligger vid Rönningen, nordväst om byn. Kring byn, är markerna fortfarande öppna till halvöppna och på en yta bedrivs det sedan många år ett aktivt färbete.

Inom Axmars naturreservat finns många forn- och kulturlämningar, ett exempel är sjömansgravar från 1700-talet på Kusökalv. Vid Skärjån, på fastlandet, angränsar Axmars naturreservat till Axmar kulturreservat. Kulturreservatet ska vårda och skydda Axmar bruk och dess historia. Järnbruket grundades på 1670-talet och var i bruk till 1927. Råmaterialet fraktades hit med fartyg och allt färdigt järn skeppades ut. När fartygen dumpade barlast, sand och sten i havet så följde även frön av sydliga växter med, som t.ex. sanddraba och strandloka. Den blockrika havsbotten i naturreservatet utanför bruket har resulterat i att det finns många marinarkeologiska återstoder från bruksepoken som fartygslämningar, pråmar, ankare, barlastplatser, moringar och stenkistor. En del av lämningarna ligger relativt grunt, nära strandkanten och kan därför ses från ytan medan andra kräver dykning för att kunna ses. Några vrak är uppmärskade med bojar och informationsskyltar.

1.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden

Området illustrerar landhöjningens succession och havets omlagrande svallning i ett orört kustområde.

1.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Området är av mycket stort intresse för friluftslivet. Axmar bruk är idag välbesökt av både turister och närboende och utgör en bra utgångspunkt för vidare utforskning av skärgården i Axmars naturreservat med dess spännande kulturlämningar och vackra natur. På fastlandet har kultur- och naturreservatet gemensam skyltning och stigar med närliggande rastplatser där både natur- och kulturinformation lyfts fram. En stor del av friluftslivsanordningarna är handikappanpassade. Dessutom anordnas en utställning med varierande tema som berättar om områdets natur- och/eller kulturvärden. Området har ett stort värde för det båtburna friluftslivet, med anöringsplatser och rastplatser på flera olika punkter. Delar av skärgården är dock svårbesökt med båt på grund av den blockiga botten. Kanotbryggor finns för de som paddlar kanot eller kajak. De marina värdena av naturreservatet, både biologiska och marinarkeologiska, kan utforskas under havsytan. Utvalda vrak och biologiskt intressanta delar är uppmärskade med bojar och informationsskyltar.

1.4 Källförteckning

- ArtDatabanken. (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. Art databanken SLU, Uppsala.
- ArtdataBanken (2017). Artportalen. Rapportsystemet för växter, djur och svampar. ArtDatabanken SLU, Uppsala. <http://www.artportalen.se>.
- Länsstyrelsen Gävleborg. (1978). Beslut och skötselplan för Axmar naturreservat 1978-11-13 med ändringar 1991-10-01. Dnr:11.121-2800-75, 231-7229-91.
- Länsstyrelsen Gävleborg. (1997). Värdefull natur i Gävleborg – Naturvårdsprogram. Rapport 1997:12.
- Länsstyrelsen i Gävleborg. (2005). Fiskyngel och undervattensvegetation i Axmars naturreservat, Gävleborgs län: En rapport från Miljöövervakningsenheten. Rapport 2005:4.
- Länsstyrelsen i Gävleborg. (2005). Blåstång vid Gävleborgskusten 2004. Rapport 2005:6.
- Länsstyrelsen i Gävleborg. (2009). Kustfåglar i Gävleborg 2007. Rapport 2009:10.
- Länsstyrelsen Gävleborg (2011). Bildande av kulturresevatet Axmarbruk, Axmar Bruk 1:51, Axmar bruk 1:1, Harmånge socken, Gävle kommun, Gävleborgs län. 2011-06-07 Dnr 435-6020-10.
- Länsstyrelsen Gävleborg. (2011). Marinbiologiska undersökningar i Axmar och Hilleviksfjärden 2008. Rapport 2011:3.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2017. Bevarandeplan för Axmar – Gåsholma SE0630166 (dnr:2811-2017).

PLANDEL

Återkommande bekämpning av invasiva främmande arter och icke inhemska träd och buskar, som t.ex. mink, vresros och contorta ska utföras inom hela naturreservatet.

2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Naturreservatet är indelat i 5 skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras.

Skötselområdena är:

- 1: Skog, våtmark, vattendrag
- 2: Marina områden, stränder, mindre öar och skär
- 3: Öppna marker på Kusön
- 4: Kultur- och marinarkeologiska lämningar
- 5: Information och friluftsliv

Skötselplanens skötselområde I: Skog, våtmark, vattendrag 1181 ha.Beskrivning

Axmars skogstyper varierar stort, dels på grund av naturreservatets storlek med fastland, både större och mindre öar, skär och dels på påverkan av den pågående landhöjningen. I skötselområdet växer barrblandskog med inslag av löv som björk, asp, ädellövträd, svämlövskog, alkärr och primärskogar som uppkommit genom landhöjning. Här finns den rödlistade orkidén Knärot (*Goodyera repens*; VU). En stor del av skogen är brandpräglad, detta syns främst på Kusön där det står brandhögstubbar efter tidigare bränder. Eftersom skogsbruk tidigare bedrivits på fastlandet och delar av Kusön och Kusökalv finns delvis ren produktionsskog i olika ålder med varierat stort inslag av contorta. I området finns lövrika skogar med björk och ädellöv samt alkärr som växer igen med gran. Skogsbården närmast vattnet på fastlandssidan hyser några riktigt gamla tallar och rikligt med död ved som utgör livsmiljö för olika insekter. Havsörn och lärkfalk är vanligt förekommande.

I skötselområdet finns spridda våtmarker, rikkärr, tjärnar och småvatten med intressant flora och fauna. I vissa av dem pågår igenväxning av sly och gran. Större vattensalamander och andra grod- och kräldjur har hittats på fastlandet, i tjärnen söder om milstängsmossen, på Granön.

I Skärjåns mynning, Fissjan, är ört och buskskiktet rikt och frodig med inslag av ädellövträd. Här förekommer den rödlistade vedlevande grentaggsvampen (*Climacodon septentrionalis*; NT) och en liten population av den rödlistade flodpärlmusslan (*Margaritifera margaritifera*, NE). Liksom Skärjån är Fissjan i behov av biotopvårdande åtgärder som t.ex. flottledsrestaurering men även åtgärder för att gynna förekomsten av flodpärlmussla.

På de större öarna finns spridda gamla igenväxande inägomarker där vissa har tillhörande gamla lador.

Bevarandemål

Området utvecklas till att utgöras av brandpräglad naturskogsartad skog med strukturer som gamla träd och död ved, med goda förutsättningar för naturskogsarter. Vissa områden utgörs av ren lövskog och lövsumpskog. Områdets träd- och buskskikt har en naturlig struktur och sammansättning. Hydrologin i skog, våtmarker, tjärnar, vattendrag och småvatten är opåverkad med god vattenkvalitet och oreglerade förhållanden. Skärjåns utflöde, Fissjan, är flottledsrestaurerad och har fria vandringsvägar för fisk. Populationen av flodpärlmussla i Skärjån och Fissjan tillsammans har gynnsam bevarandestatus.

Områdets areal av taiga och lövskogar ökas succesivt genom naturliga processer men även av skötselåtgärder som t.ex. naturvårdsbränning, utglesning av träd, ringbarkning av gran.

Områdets areal av öppna mossar och kärr, svämlövskog, rikkärr och myrsjöar ändras inte annat än till följd av naturlig landhöjning och naturliga erosions- och sedimentationsprocesser samt skötselåtgärder som restaurering och hävd. Området har goda förutsättningar att hysa för naturtyperna typiska arter och ingen påtaglig minskning hos de typiska arterna för naturtyperna sker.

Contorta eller vresros utgör inget hot mot den naturliga vegetationen i skötselområdet.

Gamla inägomarker är öppna.

Skötselåtgärder

Skötselområdet är stort och variationsrikt. Lämpliga skötselåtgärder beskrivs på generell nivå för de olika naturtyperna och utförs genom löpande omsorgsfullt urval och prioritering av reservatsförvaltningen.

Fremst tallskogar och lövrika skogar restaureras genom naturvårdsbränning eller brandefterliknande åtgärder, men även tidigare brukad skog för att tidigt brandhärda unga tallbestånd. Naturvårdsbränningar skall planeras på ett sätt så att värdefulla strukturer som gamla tallar och gammal död ved så långt som möjligt bevaras. Naturliga brandgränser så som våtmarker och vatten bör nyttjas i så hög grad som möjligt. Initialt upprättas en brandplan där de bestånd som skall brännas avgränsas och planeras. Målsättningen är att de bestånd som lämpar sig för naturvårdsbränning ska brinna med ca 50 års intervall.

I de fall naturvårdsbränning av tekniska eller naturvårdsmässiga skäl inte kan eller bör genomföras kan skötseln kompletteras med brandefterliknande skötselåtgärder som efterliknar effekten av bränning. Exempel på åtgärder kan vara röjning av igenväxande gran eller ringbarkning alternativt fällning av gran för att öka ljusinsläpp och minska beskuggning. I områden med yngre tall kan vissa träd stamskadas för att efterlikna brandljud och öka inkådning av veden. Visst virkesuttag kan göras i samband med naturvårdsbränning endast om det är naturvårdsmässigt motiverat eller nödvändigt för genomförande av bränningen. I övrigt skall allt virke från ovanstående skötselåtgärder lämnas som död ved.

Ungskogar, med contorta-inslag ska i första hand skötas genom borttagande av contorta. Sedan kan de som övriga ungsskogar skötas genom utglesning av trädskikt och åtgärder för att skapa död ved genom t.ex. naturvårdsbränning eller ringbarkning och fällning av träd.

Där igenväxning av gran sker i lövrika skogar och alkärr bör restaurering som röjning, ringbarkning och avverkning av gran utföras. Finns behov av att

återställa hydrologin bör detta också utföras. Igenvuxna rikkärr bör restaureras och om möjligt hävdas.

Skärjån som mynnar ut vid Fissjan är påverkad av avvattning och tidigare flottning. Biotopvårdande åtgärder pågår i Skärjån för att återställa vattendraget och att åter få fria vandringsvägar för fisk. Åtgärder som t ex flottledsrestaurering behövs även utföras i Fissjan där det finns en liten population av flodpärlmussla. För att gynna förekomsten av flodpärlmussla kan populationshöjande åtgärder som t ex att flytta ihop musslorna, sätta ut musslor och biotopförbättrade åtgärder utföras.

Gamla igenväxande inägomarker hålls öppna genom t.ex. nedtagning av träd, borttagning av sly, återkommande skogsbete eller återkommande hävd.

Bekämpning av vresros skall utföras vid behov, likaså skyddsjakt på räv och mink. Vid behov skall eventuella ytterligare icke inhemska samt invasiva arter tas bort eller bekämpas. Inför varje häckningssäsong bör eventuell förekomst av räv- och mink kontrolleras.

Skötselplanens skötselområde 2: Marina områden, stränder, mindre öar och skär 4334 ha.

Beskrivning

Den marina miljön i Axmars skärgård har höga naturvärden. En grund, block- och stenrik botten varvas med mjuka sandiga bottnar. På de hårda bottnarna finns artrika makroalgssamhällen med fintrådiga alger. De vanligaste rödalgerna är fjäderslick, ullsläke och violetslick. Ishavstofs och trådslick är de mest förekommande brunalgerna och grönalgen grönslick dominerar på grunda bottnar. På lite större block växer sötvattensvamp. I de mjukare, lugnare partierna finns rikligt med kransalger och kärlväxter som t.ex. borsträse, grönsträse, rödsträse och havsräse respektive hårsärv, borstnate, axslinga och ålnate.

Både blåstång och smaltång finns i området samt släta havstulpaner men även enstaka blåmusslor och nässeldjur. I naturreservatet finns fiskarter som t.ex. abborre, gädda, löja, sik, id, mört, elritsa, spigg och de bottenlevande ishavsrelikterna skorv och tånglake. Det marina däggdjuret gråsäl finns i naturreservatet.

Stränderna är mestadels steniga och blockiga med inslag av små isolerade sandstränder. Pågående landhöjning präglar strandvegetationen som i flackare delar har vegetation i olika successionsstadier. Strandaster, kustarun och vattenmynta är sydliga arter som lever nära sin nordgräns. Även strandlokan

kan påträffas liksom klapperstarr och sanddraba. Vid Lenängesviken finns klubbalkärr med regelbundet översvämmade strandängar där havssäv växer.

Tidigare hade Axmars naturreservat ett rikt fågelliv med arter som t. ex ejder (*Somateria mollissima*; NT), tobisgrissla (*Cephus grylle*; NT), vigg (*Aythya fuligula*) och roskarl (*Arenaria interpres*; EN). På senare år har många fågelarter minskat eller försvunnit helt. Områdets storlek och varierande skärgårdsnatur med tillgång till både föda och häckningsplatser har fortfarande goda förutsättningar för ett rikt kustfågelliv. Idag förekommer t.ex. svarthakedopping (*Podiceps auritus*), svärta (*Melanitta fusca*; VU), småskrake (*Mergus serrator*), fisktärna (*Sterna hirundo*), silvertärna (*Sterna paradisaea*), göktyta (*Jynx torquilla*) och lärkfalk (*Falco subbuteo*) i naturreservatet. Regelbundet observeras grågås (*Anser anser*) och havsörn (*Haliaeetus albicilla*; NT). På de mindre öarna Yttre- och Inre Själstenarna finns kolonier av fisktärnor och skrattnåsar respektive silvertärnor.

Både på Inre själstenarna och ön öster om Isaksudden växer högre vegetation som påverkar fågellivet negativt. Mellan 15 februari – 15 augusti får man inte beträda fågelskyddsområdet Granskär, eller uppehålla sig inom vattenområdet inom 100 m från Granskärs stränder. Hela naturreservatet är rikt på mink som utgör ett hot mot fågellivet.

Naturtyper som karakteriserar denna del av kusten är sandbankar, eustarier, blottade ler- och sandbottnar, laguner, stora vikar och sund, rev, sten och grusvallar, skär och små öar i östersjön (terrester och akvatisk del), strandängar vid Östersjön, sandstränder vid Östersjön och landhöjningsskog.

Bevarandemål:

Stränderna uppvisar en vegetation i olika successionsstadier. Vattenområdet i naturreservatet har god vattenkvalité och goda strömförhållanden som hyser ett rikt biologiskt liv med naturlig artsammansättning. Bottnarna har en naturlig struktur och zonerings och är rena från miljögifter och uppvisar varken skador från mänsklig påverkan eller några övergödningseffekter.

Områdets grunda mjukbottnar har för Bottenhavet artrika habitat med stor utbredning av kransalgängar. Den naturliga utbredningen av grund mjukbotten består för att bibehålla de artrika habitat som laguner, eustarier och kransalgängar utgör. Områdets naturliga utbredning av grunda hårdbottnar består för att bibehålla den revstruktur av bland annat artrika tångbälten och andra makroalgssamhällen av till exempel kräkel eller fintrådiga, fleråriga rödalgsamhällen med till exempel fjäderslick.

Tångens och kransalgernas täckningsgrad ska bibehållas inom ramen för naturliga fluktuationer.

Områdets arealer av landhöjningsskog, strandängar vid östersjön, sandstränder vid östersjön, sten och grusvallar, skär och små öar i östersjön (terrester och akvatisk del), sandbankar, blottade- ler och sandbottnar, stora vikar och sund, rev, laguner och eustarier ändras inte annat än till följd av naturliga processer såsom landhöjning och erosions- och sedimentationsprocesser. Området har goda förutsättningar att hysa för naturtyperna typiska arter och ingen påtaglig minskning hos de typiska arterna för naturtyperna sker.

Kustfågellivet bevaras och Axmars naturreservat ges möjlighet att hysa ett rikt kustfågelliv. Fågelöar som Inre själstenarna och ön öster om Isaksudden är öppna med goda förutsättningar för fågellivet. Mink och räv utgör inget hot mot fågellivet. Fåglarna störs ej av mänsklig aktivitet, framförallt inte i förbudsområdet på ön Granskär under förbudstiden 15/2-15/8. Tillträdesförbudsskyltar finns tydligt uppsatta på ön och förbudsområdet med förbudstider finns på Sjöfartsverkets sjökort.

Området ska ha förutsättning att hysa gråsäl.

Vresros utgör inget hot mot den naturliga vegetationen i området och stränderna är fria från skräp.

Skötselåtgärder:

Bekämpning av högre vegetation på Inre själstenarna, och ön öster om Isaksudden och på de öar där behov uppstår. Bekämpning av vresros. Vid behov ska skyddsjakt på räv och invasiva arter som t.ex mink utföras. Inför varje häckningssäsong bör eventuell förekomst av räv- och mink kontrolleras.

Vid behov städas stränderna från skräp. Drivved ska ligga kvar, såvida den inte anses kunna orsaka skada.

Tillträdesförbudsskyltar på Granskär ska sättas upp och underhållas vid behov. Anmäla till Sjöfartsverket tillträdesförbudsområdenas avgränsning och deras förbudstider 15/2 - 15/8, samt följa upp att informationen finns på Sjöfartsverkets sjökort.

Skötselplanens skötselområde 3: Öppna områden på Kusön, 9,5 ha.

Beskrivning

Området kring gamla byn består av gamla åkrar och ängar. Sedan flera år hålls en yta på ca 2 ha öppen genom bete. Vid Rönningen, nordväst om byn, ligger en av de gamla inägorna med gamla hölador.

Bevarandemål:

Området kring byn inklusive betesmarken, de gamla inägorna och stigarna är öppna. Arealen trädklädd betesmark är minst 1 ha och den har en trädkontinuitet med inslag av gamla träd liksom föryngring av träd- och buskskikt. Vegetationen är tydligt präglad av hävd. Marken har naturlig näringsstatus utan gödningspåverkan från annat än betande djur. Området har goda förutsättningar att hysa de för naturtypen typiska arter och ingen påtaglig minskning hos de typiska arterna för naturtypen sker.

Skötselåtgärder:

Betesmarken hålls öppen genom årligt bete eller annan hävd. Vid behov utförs slyröjning och nedtagning av träd. Stigar hålls öppna. De gamla inägorna hålls öppna genom att nedtagning av träd och borttagning av sly utförs vid behov samt eventuellt genom återkommande skogsbete eller återkommande hävd.

Skötselplanens skötselområde 4: Kultur- och marinarkeologiska lämningarBeskrivning

Inom Axmars naturreservat finns många forn- och kulturlämningar, ett exempel är sjömansgravar från 1700-talet på Kusökalv, se karta C. Kusöns gamla by är bevarad med stugor och lador med en närliggande betesmark. I det närliggande naturreservatet Axmar Bruk finns byggnader och lämningar kvar efter järnbruksepoken. I havet finns många marinarkeologiska återstoder som vittnar om järnbruketets historia, bl.a. fartyglämningar, pråmar, ankare och barlastar. Vissa vrak är uppmärkta med bojar och skyltar, dessa finns vid Granskär, Malmharen, Svartstensudden, Oxelharen, Simpviken, Högrabben, Tokharen och Lenängsviken, se karta C. Även naturvärden under havsytan kan vara utmärkta.

Bevarandemål

Bevara, vårda och tillgängliggöra områdets kultur- och marinarkeologiska lämningar. Sjömansgravarna och andra forn- och kulturlämningar är öppna och tillgängliga.

Skötselåtgärder:

Vid behov ta ner träd, röja buskar och sly på och omkring sjömansgravarna och andra kulturlämningar. Sätta upp och underhålla skyltar vid utvalda forn- och kulturlämningar. Sätta upp och underhålla bojar och skyltar som markerar ut marinarkeologiska lämningar och naturvärden under havsytan.

*Skötselplanens skötselområde 5: Information och friluftsliv*Beskrivning

Axmar är idag ett välbesökt område, både på land och till havs. I och i anslutning till kulturreseptatet Axmar Bruk finns friluftslivsanordningar som skyltar, stigar och rastplatser som lyfter upp både natur-och kulturvärdena i området. Bojar och skyltar visar upp marinarkelogiska- och biologiska värden under havsytan, se skötselområde 4. I Axmars naturreservat finns många friluftsanordningar, både på fastlandet och på öar, som t.ex. informationstavlur, angöringsbryggur, rastplatser, utedass och uppmärkta stigar. För mer detaljer se nedanstående lista och karta D.

ÖarKusö Kalv

Västerhamn – Informationstavla, brygga, rastplats, utedass, soptunna.

Österhamn - Informationstavla, brygga, kanotbrygga, rastplats med eldplats, utedass, soptunna.

Mellan Västerhamn och Österhamn går en uppmärkt stig.

Kusön

Korshamn – Informationstavla, brygga, rastplats, handikappanpassat dass, soptunna, markerad led mellan Aldernäsviken och Korshamn samt mellan Korshamn och Nyhamn med en rundslinga.

Norra Aldernäsviken – Informationstavla, eldplats, rastplats

Södra Aldernäsviken – utedass, soptunna, rastplats

Fågelhararna

Informationstavla, rastplats, utedass.

Fastland:

Trollharens hamn – Informationstavla

Axmar Brygga – Informationstavla

Axmar Bruk – Gemensam skylt om kultur- och naturreservatet

Från Axmar Bruk till Lenängsviken går en stig med informationsskyltar om natur- och kulturvärden (specialskyltar i karta C). Vid Lenängsviken finns även en rastplats.

Axmarby gästhamn - Informationstavla

Bevarandemål:

- Naturreservatets gränser är tydligt markerade.
- Väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av naturreservatet finns (karta D)
- Väl underhållna specialskyltar om naturvärden samt kulturvärden finns (karta C och D).

- Väl uppmärkta och underhållna stigar finns (karta D).
- Väl underhållna dykplatser med bojar och informationsskyltar finns (karta C).
- Väl underhållna bryggor och kanotbryggor finns (karta D).
- Rastplatser och eldplatser är väl underhållna (karta D).
- Soptunnor och dass är väl underhållna (karta D).
- Väl underhållna vägvisningsskyltar finns, se översiktskartan (bilaga 2).

Skötselåtgärder:

Markering och underhåll av områdets gräns. Informationstavlorna och specialsskyltarna underhålls vid behov. Likaså bryggor, kanotbryggor, rastplatser och eldplatser underhålls vid behov. Befintliga stigar röjs och markeras kontinuerligt. Dass och soptunnor underhålls kontinuerligt och vägvisningsskyltar kontrolleras och underhålls vid behov.

Gamla stigar kan hållas öppna av stugägare på Kusön, efter tillstånd från länsstyrelsen.

Om besöksstrycket av kanotister motiverar det kan ytterligare kanotbryggor anläggas. Likaså kan ytterligare rastplatser och stigar anläggas om behov uppstår. Stigen mellan Korshamn och Nyhamn passerar genom fastigheten Kusön 1:6, om ökat besöksstryck skulle medföra belastning för fastighetsägaren så ska en alternativ dragning av stigen utföras. Ytterligare informationsskyltar/specialskyltar kan tas fram för att lyfta upp områdets natur- och kulturvärden.

3. Uppföljning

3.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsens personal eller andra av länsstyrelsen anlitade entreprenörer ansvarar för dokumentation och rapportering av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts. Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning och utvärdering av genomförda skötselåtgärder sker.

3.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen specificeras i dokumentet ”Uppföljningsplan för Axmars naturreservat” vilket fastställs i samband med naturreservatets bildande. Mer information om Länsstyrelsens uppföljning finns i ”Uppföljning av skyddade områden i Gävleborgs län – policy och översiktlig plan 2012”.

4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Frekvens	Priori- tering	Finansiering
Borttagande av contorta	Initialt och vid behov	Skötselområde 1	Återkommande	1	Skötselanslag
Restaureringsåtgärder i brukade och unga barrskogar	Initialt	Skötselområde 1		2	Skötselanslag
Utglesning och skapa död ved i restaurerade brukade och unga barrskogar	Vid behov	Skötselområde 1	Återkommande	2	Skötselanslag
Naturvårdsbränning i tallskogar, lövdominerade skogar och i brukade bestånd	Initialt	Skötselområde 1	Vart 50 år	2	Skötselanslag
Brandefterliknande åtgärder som ringbarkning, randbarkning mm där naturvårdsbränning inte är möjlig	Initialt	Skötselområde 1	Återkommande	2	Skötselanslag
Röjning/avverkning/ringbarkning av gran i alskogar, ädellövs- och aspbestånd	Initialt	Skötselområde 1	Återkommande	2	Skötselanslag
Restaurera hydrologin i alskogar	Efter prioritering	Skötselområde 1		2	Skötselanslag
Restaurera och hävda rikkärr	Efter prioritering	Skötselområde 1	Initialt och återkommande	2	Skötselanslag
Flottledsrestaurera Skärjåns utflöde, Fissjan	Initialt	Skötselområde 1		1	Skötselanslag eller annan

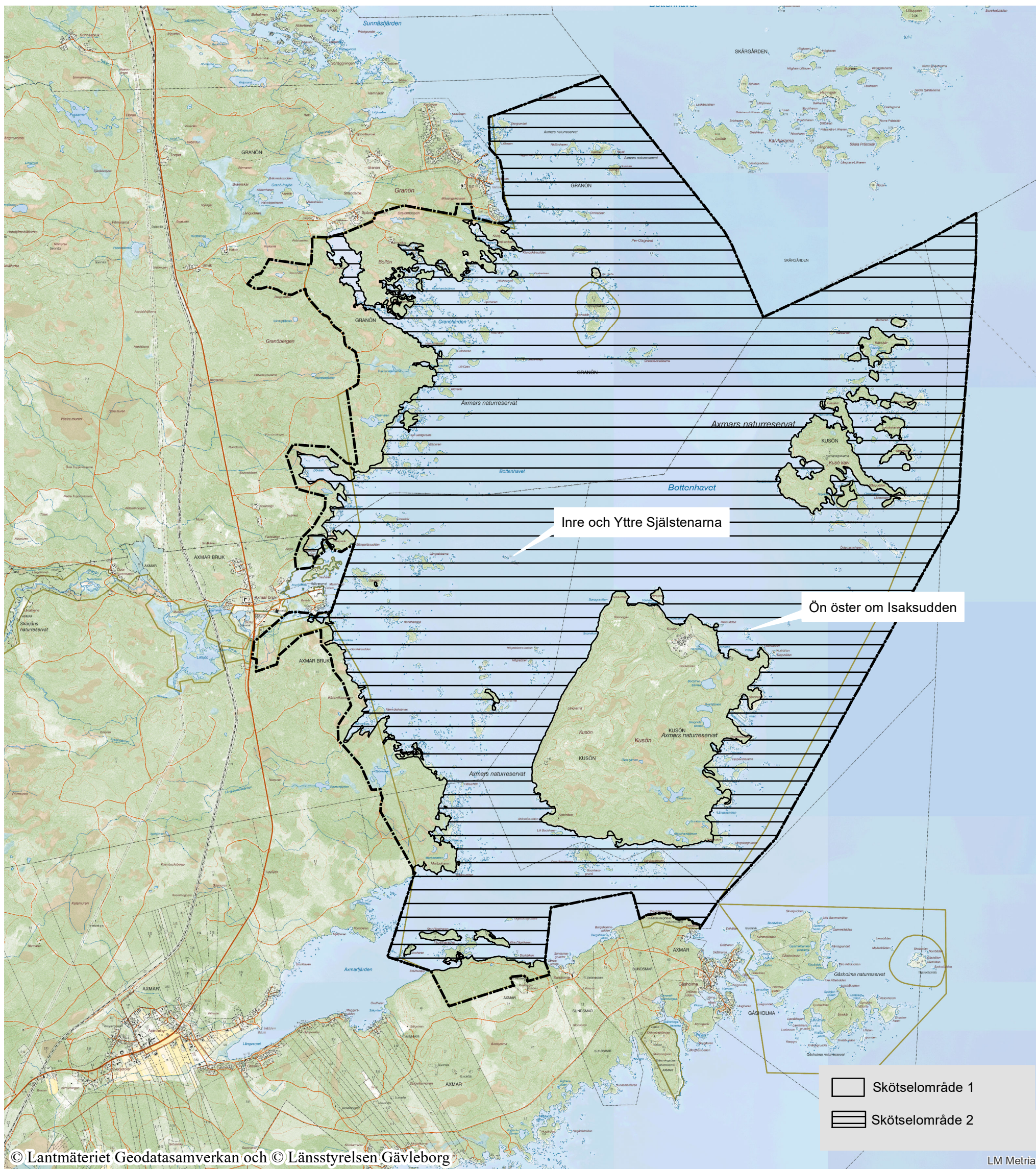
Populationshöjande och biotop-förbättrande åtgärder för flodpärlmussla i Fissjan.	Initialt	Skötselområde 1		1	Skötselanslag eller annan
Inägomarker hålls öppna genom röjning/avverkning/skogsbete/hävd.	Efter prioritering	Skötselområde 1 och 3		3	Skötselanslag eller annan
Kontroll av mink- och rävförekomst inför varje häckningssäsong.	Initialt	Skötselområde 1 och 2	Årligen	1	Skötselanslag eller annan
Strandstädning	Vid behov	Skötselområde 2	Återkommande	1	Skötselanslag
Anmäla till Sjöfartsverket om tillträdesförbuds-områdets avgränsning och förbudstider, samt följa upp att informationen finns på Sjöfartsverkets sjökort.	Initialt	Skötselområde 2	Återkommande	1	Skötselanslag
Underhåll av informations- och tillträdesförbuds-skyltar	Vid behov	Skötselområde 2 och 5	Återkommande	1	Skötselanslag
Betesmark hålls öppen genom röjning/avverkning/bete/hävd	Initialt	Skötselområde 3	Årligen	1	Skötselanslag
Uppsättning och underhåll av skyltar vid forn- och kulturlämningar	Vid behov	Skötselområde 4	Vid behov och återkommande	2	Skötselanslag eller annan
Röjning/avverkning vid/på forn- och kulturlämningar	Vid behov	Skötselområde 4	Återkommande	2	Skötselanslag eller annan
Underhåll av friluftslivs-anordningar	Vid behov	Skötselområde 5	Återkommande	1	Skötselanslag

Bekämpning av icke inhemska och invasiva arter	Initialt	Hela reservatet	Återkommande	2	Skötselanslag eller annan
Markering av reservatets gräns	Initialt	Reservatets gränser	Engångsåtgärd	1	Skötselanslag
Underhåll av reservatets gräns	Vid behov	Reservatets gränser	Återkommande	1	Skötselanslag

5. Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör löpande ses över och revideras vid behov. Om inte tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen om ca 15 år.

Karta A till skötselplan Skötselområde 1 och 2

N
Skötselkarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält
----- Gräns för naturreservatet
----- Fastighetsgräns

Bakgrundskarta: Fastighetskartan
Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N:6770843 E:619956
Skala 1:45 000
0 1 2 Kilometer

Karta B till skötselplan
Skötselområde 3

Skötselkarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält

----- Gräns för naturreservatet
----- Fastighetsgränser

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N:6770843 E:619956

Skala 1:15 000

0 0,5 1 Kilometer

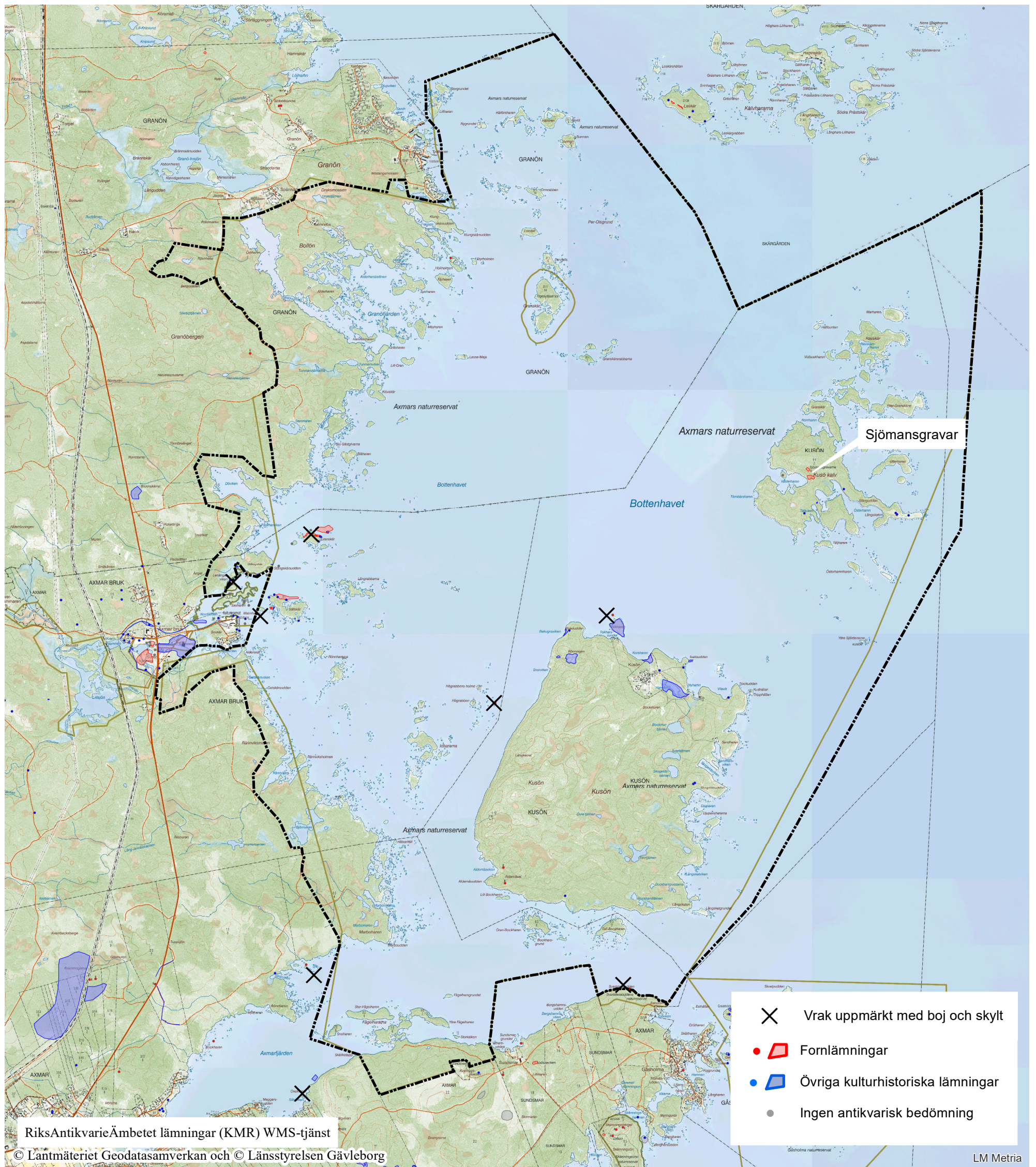

Länsstyrelsen
Gävleborg

Tillhör Skötselplan
2021-11-15

Dnr 6559-2011

Karta C till skötselplan Forn- och kulturlämningar

Skötselkarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält

----- Gräns för naturreservatet
----- Fastighetsgränser

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Skala 1:40 000

Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N: 6770843 E:619956

0 0,5 1 2 Kilometer

Postadress

Länsstyrelsen
801 70 Gävle

Besöksadress

Borgmästarplan

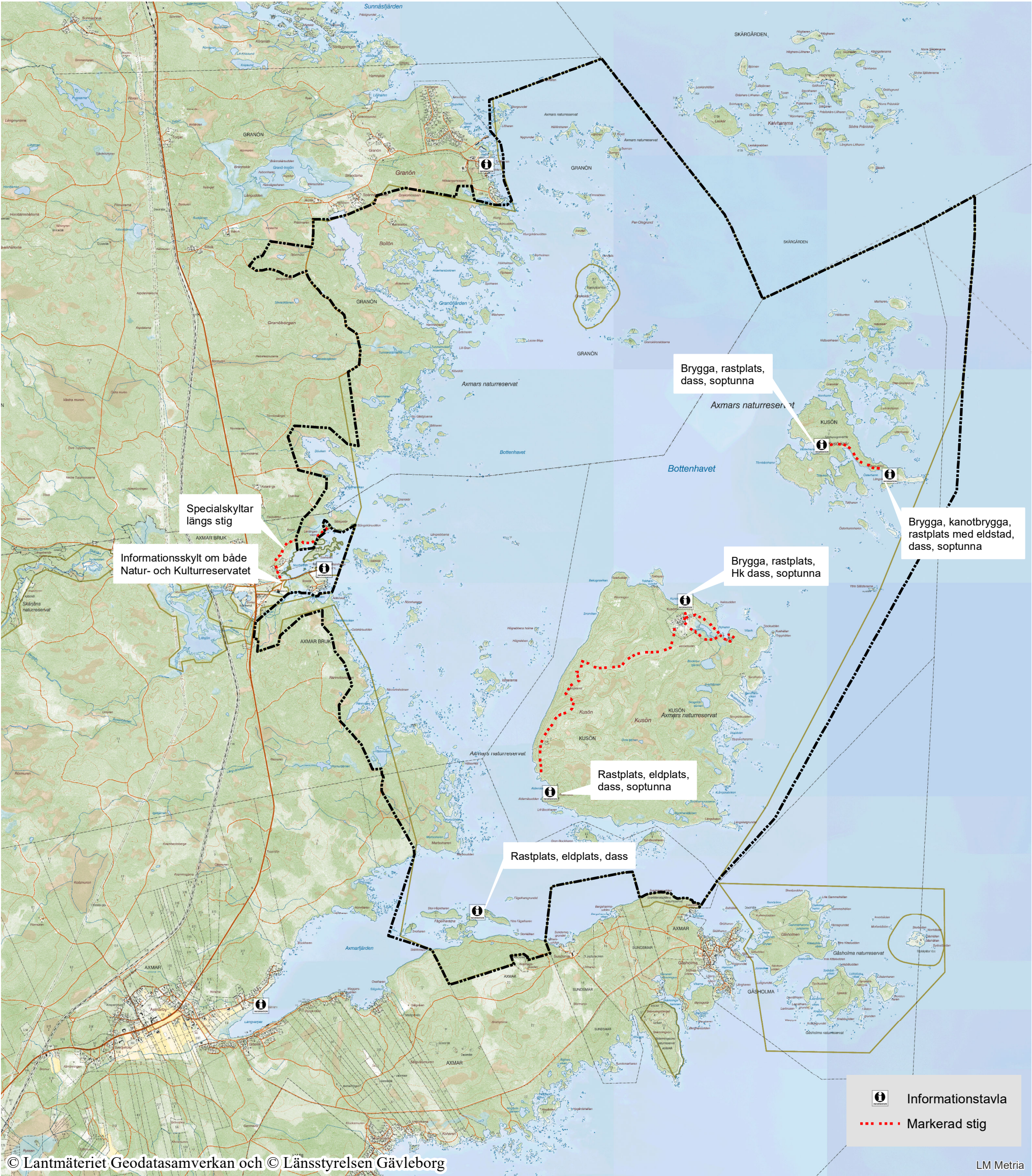
Telefon

010-225 10 00

E-post adress

gavleborg@lansstyrelsen.se

Karta D till skötselplan
Friluftslivsanordningar

Skötselkarta för Axmars naturreservat
Gränsen är inmätt i fält

Gräns för naturreservatet
Fastighetsgränser

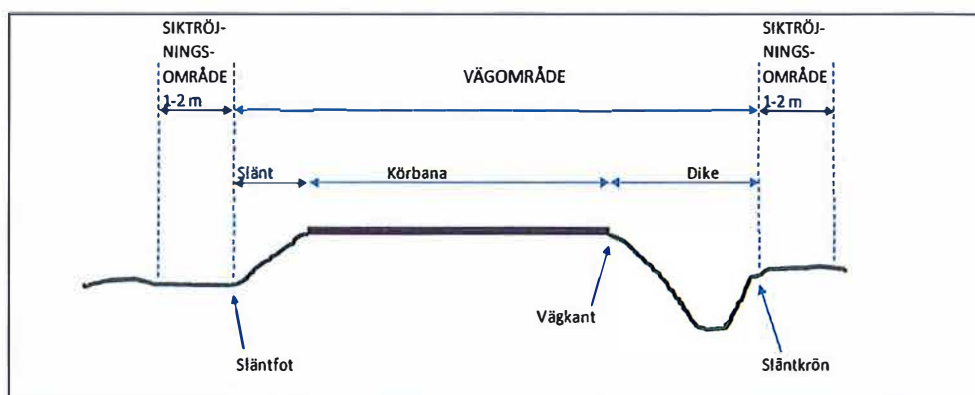
Bakgrundskarta: Fastighetskartan
Centrumkoordinater (SWEREF99 TM)
N:6770843 E:619956
Skala 1:45 000
0 1 2 Kilometer

GENERELLT UNDANTAG FÖR VÄGHÅLLNING MM

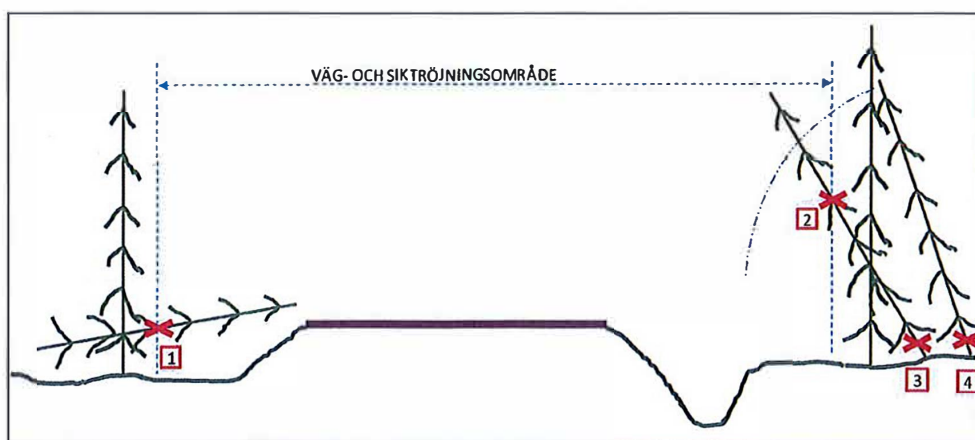
Utan hinder av naturreservatsföreskrifter äger väghållaren rätt att inom vägområdet vidta alla för vägens bestånd och brukande erforderliga åtgärder såsom t ex dikning, hyvling, grusning, dammbindning, trädfällning, sly- och buskröjning, trumbyten, snöröjning och halkbekämpning.

Utan hinder av naturreservatsföreskrifter äger väghållaren vidare rätt att fälla träd och röja sly och buskar utanför vägområdet, inom det s k siktröjningsområdet, intill en bredd av en meter där vägen är i huvudsak rak och intill en bredd om två meter i innerkurvor.

Definitioner av vägområde, siktröjningsområde och väganläggningens olika delar framgår av nedanstående principskiss.

Utan hinder av naturreservatsföreskrifter äger väghållaren rätt att fälla och/eller kapa s k farliga kanträd mm, i enligt med nedanstående principskiss.

Nedfallna träd som inkräktar i vägområde och/eller siktröjningsområde får kapas i gränsen för siktröjningsområdet (1).

Lutande träd som inkräktar i vägområde och/eller siktröjningsområde får kapas vid gräns för siktröjningsområdet (2) alternativt vid rot (3).

Lutande träd utanför siktröjningsområdet som riskerar att inkräkta i eller falla in i siktröjningsområdet och/eller vägområdet får kapas vid rot (4).

För samtliga fall gäller att fällda och/eller kapade träd, delar av träd mm, skall kvarlämnas i terrängen. Dock alltid utanför gräns till det s k siktröjningsområdet. Vid utförande av dessa åtgärder, liksom vid åtgärder för vägens bestånd och brukande i övrigt, skall väghållaren söka minimera åverkan i terrängen, d v s i möjligaste mån minimera skada på de naturvärden mm som naturreservatet syftar till att skydda.

Inför större arbeten, t ex efter omfattande stormfällning eller inför byte av vägtrumma/vägbro i vattendrag, bör länsstyrelsen underrättas i förväg om de planerade arbetena.

Länsstyrelsen
Gävleborg

Bilaga 8b

1 (1)

Dnr 6559-2011

Undantag för vändplan

Väghållaren har rätt att bibehålla, nyttja och underhålla vändplan, enligt Föreskriftskarta 1, bilaga 4.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni göra det **skriftligen** hos **Regeringen, Miljödepartementet**.

Brevet med överklagandet skall dock lämnas eller skickas till:

Länsstyrelsen Gävleborg
801 70 Gävle

eller via e-post till:

gavleborg@lansstyrelsen.se

Skrivelsen med överklagandet måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag Ni fick del av beslutet.

Om överklagandet kommer in för sent kan det inte tas upp till prövning.

I överklagandet ska Ni ange

1. Ert namn och Er adress
2. vilket beslut Ni överklagar (diarienummer eller motsvarande)
3. vilken ändring Ni vill ha, samt
4. vilka skäl Ni anser att Ni har för ändringen.

Vill Ni veta mera om hur man överklagar kan Ni ta kontakt med Naturvårdsenheten vid Länsstyrelsen, telefon 010-225 10 00.

UPPLYSNINGAR

Regeringen prövar efter överklagande beslut av statliga myndigheter i frågor som rör bildande av naturreservat, utom frågor om ersättning, (18 kap 1 § miljöbalken).

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten får överklaga beslut om bildande av naturreservat (40 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Beslut om bildande av naturreservat får även överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot samt den myndighet, kommunala nämnd eller annan som enligt vad som är särskilt föreskrivet i balken eller i föreskrifter meddelade med stöd av balken har rätt att överklaga. Denna paragraf innebär inte någon inskränkning av rätten att överklaga enligt bestämmelser i rättegångsbalken (16 kap 12 § miljöbalken).

FASTIGHETSFÖRTECKNING OCH FÖRTECKNING ÖVER SERVITUT

Fastighet/Gemensamhetsanläggning	Markägare
----------------------------------	-----------

Gävle

Axmar Bruk 1:48	Statens Fastighetsverk
Axmar Bruk 1:50	Privat
Kusön 1:1	Bolag
Kusön 1:3-1:10	Privata
Kusön 1:11	Statens Fastighetsverk
Kusön 1:12	Privat
Kusön 1:13	Bolag
Kusön 1:14	Bolag
Kusön 1:15	Privat
Kusön 1:16	Bolag
Kusön 1:17	Privat
Kusön 1:18	Staten genom Naturvårdsverket
Kusön 1:19	Privat
Kusön 1:20	Privat
Kusön GA:1	Samfällighetsförening
Kusön GA:2	Privata
Axmar	Outr:1
Kusön	Outr:1
Outrett område	Outr:2

Söderhamn

Granön 31:4	Statens Fastighetsverk
Granön 31:5	Privat
Granön 31:6	Privat
Granön 31:7	Staten genom Naturvårdsverket
Granön GA:1	Samfällighetsförening
Granön	Outr:1

Fastighet/ Gemensamhetsanläggning	Servitut enligt Lantmäteriets Fastighetsförrättningar X167196, akt 2180K-2018/141, 2019-12-19 X16207, akt 2182-16/16, 2020-04-07
Axmar Bruk 1:27	Väg, båtplats
Kusön 1:1	Båtplats - rätt till utrymme för förtöjning av en båt
Kusön 1:3	Båthus
Kusön 1:4	Gångväg, sjöbod-gistvall
Kusön 1:6	Sjöbod
Kusön 1:5 och Kusön 1:6	Väg
Kusön 1:9	Gångväg
Kusön 1:10	Gångväg, brygga, sjöbod, båtplats, brygga
Kusön 1:12	Båtplats, gångväg
Kusön 1:13	Båtplats, brygga, båthus
Kusön 1:14	Båtplats, brygga
Kusön 1:15	Fiskarstuga, gångstig, båtplats, brygga
Kusön 1:19 och Kusön 1:20	Båthus
Kusön GA:2	Utrymme, båtplats
Granön 31:1	Underhåll av vägar, underhåll av vändplan
Granön 31:5	Båtplats
Granön 31:6	Väg, gångväg, båtplats
Granön 31:7	Väg - rätt använda väg för in- och utfart
Granön 31:7, Sunnan	Fyr (Nyttjanderättsavtal 21-9782, Dnr NV-09247-19)

Länsstyrelsen i Gävleborg	
Ink	2024 -05- 13

Klimat- och näringslivsdepartementet

Länsstyrelsen i Gävleborgs län
801 70 Gävle

Överklagande av Länsstyrelsen i Gävleborgs läns beslut att ändra föreskrifter m.m. för Axmars naturreservat, Gävle och Söderhamns kommuner

Regeringens beslut

Regeringen ändrar det överklagade beslutet på följande sätt.

Föreskriften A 12 ska ha följande lydelse.

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd placera ut nya eller flytta befintliga fasta sjösäkerhetsanordningar.

Föreskriften C 12 upphävs.

De generella undantag från föreskrifterna som anges inledningsvis för Försvarsmakten respektive Sjöfartsverket ska kompletteras med följande.

Föreskrifterna utgör inte heller hinder för drift, skötsel, tillsyn och normalt underhåll av befintliga fyrar och andra befintliga sjösäkerhetsanordningar. Föreskrifterna utgör vidare inte hinder för Sjöfartsverket att placera ut ny eller flytta befintlig flytande utmärkning.

Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för Försvarsmakten och myndigheterna inom totalförsvarets militära del att bedriva verksamhet som syftar till att övervaka det svenska territoriet samt att upptäcka eller avvisa kränkningar av detsamma. Föreskrifterna utgör inte heller hinder för militär transport, förflyttningar och navigationsövningar.

Vid omfattande militär övningsverksamhet ska Försvarsmakten informera Länsstyrelsen i Gävleborgs län senast två veckor innan övningen planeras att genomföras.

Under perioden från och med den 15 februari till och med den 15 augusti ska sådan verksamhet som undantagen från föreskrifterna tillåter endast genomföras om det inte är möjligt att förlägga verksamheten utanför denna tidsperiod.

Regeringen avslår överklagandena i övrigt.

Länsstyrelsen ska kungöra regeringens beslut på samma sätt som det överklagade beslutet kungjordes enligt 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Ärendet

Länsstyrelsen i Gävleborgs län beslutade den 15 november 2021 i ärende med dnr 6559–2011 att med stöd av 7 kap. 4 och 5 §§ miljöbalken ändra avgränsning, namn, föreskrifter och skötselplan för Axmars naturreservat. Beslutet finns i *bilagan*.

Försvarsmakten och Sjöfartsverket har överklagat länsstyrelsens beslut.

Försvarsmakten yrkar att beslutet ska upphävas. I andra hand att föreskrifterna ändras genom att en föreskrift som förbjuder militär övningsverksamhet (C12) stryks. Ett undantag bör också införas för Försvarsmakten och myndigheterna inom totalförsvarets militära del att bedriva verksamhet som syftar till att övervaka det svenska territoriet samt upptäcka eller avvisa kränkningar av detsamma.

Försvarsmakten anför i huvudsak följande. Försvarsmaktens huvuduppgift är att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp, främja Sveriges säkerhet och hävda den territoriella integriteten. Detta innebär ett kontinuerligt behov av att kunna utbilda och öva krigsförbanden samt att myndigheten ska kunna upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet. För att kunna utföra detta måste Försvarsmaktens enheter kunna förflytta sig och bedriva verksamhet längs hela Sveriges kust.

Föreskrifterna i sin nuvarande utformning motverkar myndighetens förutsättningar att verka i enlighet med sitt uppdrag att upptäcka och avvisa

kränkningar. Föreskrifterna hindrar Försvarsmakten att bedriva verksamhet inom naturreservatet, med undantag för situationer där akut fara för miljö, sjöfart eller människoliv föreligger samt när Sveriges säkerhet hotas. Därför behöver ett generellt undantag för myndigheter inom totalförsvarets militära del införas för att göra det möjligt att bedriva verksamhet, som att övervaka eller skydda svenskt territorium inom naturreservatet. Vidare har myndigheten behov av att utbilda och öva krigsförbanden. Den militära övningsverksamheten innebär många olika typer av verksamheter. Militär övningsverksamhet kan inte i sig förutsättas vara oförenlig med naturreservatets syften eller stå i strid med reservatets föreskrifter. Det saknas därför skäl att helt förbjuda militär övningsverksamhet inom naturreservatet.

Sjöfartsverket yrkar i första hand att föreskriften om tillståndsplikt för att placera ut nya eller flytta befintliga förtöjningsbojar eller sjösäkerhetsanordningar (A12) upphävs i sin helhet. I andra hand att föreskriften ändras så att tillstånd inte ska behövas för att placera ut nya eller flytta befintliga flytande utmärkningar. Vidare yrkas de inledande undantagen från föreskrifterna ändras så att föreskrifterna inte utgör hinder för drift, skötsel, tillsyn och normalt underhåll av befintliga fyrar och andra befintliga sjösäkerhetsanordningar. Föreskrifterna bör inte heller hindra Sjöfartsverket att placera ut ny eller flytta befintlig flytande utmärkning.

Sjöfartsverket anför i huvudsak följande. Sjöfartsverkets huvuduppgifter är att verka för att sjöfartens påverkan på miljön minimeras och verket ansvarar för farledshållning. Sjöfartsverket ansvarar för olika typer av sjösäkerhetsanordningar som fyrar, sjömärken och andra anordningar för sjöfarten. Syftet med dessa anordningar är att värna sjösäkerhet. Fasta sjösäkerhetsanordningar är tillståndspliktiga genom krav på prövning enligt exempelvis miljöbalken eller plan- och bygglagen (2010:900). Flytande utmärkning, det vill säga boj eller prick som hålls på plats med en tyngd på botten, sätter Sjöfartsverket ut i enlighet med bestämmelser i sjötrafikförordningen utan krav på tillstånd. En förutsättning för att Sjöfartsverket snabbt ska kunna placera ut eller flytta boj eller prick för att omhänderta identifierade risker är att det kan ske utan krav på tillstånd. Flytande utmärkning innebär generellt ett begränsat ingrepp i den marina miljön. Länsstyrelsens beslut innebär en inskränkning i sjösäkerhetsarbete som saknar grund. Krav på tillstånd för att placera ut eller flytta befintliga förtöjningsbojar eller sjösäkerhetsanordningar innebär en försämrad sjösäkerhet och är därmed även till nackdel för skyddet

av miljön. Beslutet bör därför ändras, i vart fall så att flytande utmärkning fortsatt kan sättas ut utan krav på tillstånd.

Länsstyrelsen har yttrat sig och anför i huvudsak följande. Vid utformningen av föreskrifterna har länsstyrelsen beaktat hur andra naturreservats föreskrifter har utformats. Detta för att i största möjliga mån formulera liknande föreskrifter gällande militär övningsverksamhet som andra länsstyrelser gjort. Dessa undantag bedömdes kunde gälla utan att det påverkade syftet med naturreservatet samtidigt som det fortsatt tillät Försvarmakten och Sjöfartsverket att bedriva verksamhet i området utan större inskränkningar.

I fråga om Sjöfartsverkets överklagande anser länsstyrelsen att det är viktigt att kunna informera Sjöfartsverket före utplacering av nya eller inför flytt av befintliga sjösäkerhetsanordningar. Kravet på tillstånd från länsstyrelsen syftar till att minimera påverkan på höga naturvärden i området. Länsstyrelsen anser att ett tillståndskrav inte innebär en försämrad sjösäkerhet.

I fråga om Försvarmaktens överklagande anser länsstyrelsen att viss övningsverksamhet kan skada de naturvärden som pekas ut i området. Det gäller övningsverksamhet med stort antal deltagare som genomför landstigning eller körning över grunda områden med höga naturvärden. Efter ytterligare kontakt med Försvarmakten bedömer länsstyrelsen att en justering behöver göras för att även tillåta övervakning som inte är ett direkt hot mot Sveriges säkerhet, men som ändå inte direkt kan skada naturvärden i naturreservatet. Länsstyrelsen anser det fortsatt nödvändigt med föreskrifterna C10–12 med angivet undantag för C12. Det som då försvåras är viss övningsverksamhet men inte Försvarmaktens verksamhet att övervaka det svenska territoriet. Länsstyrelsen gör bedömningen att Försvarmaktens övningsverksamhet inte kräver ett generellt undantag från C10–12, det skulle kunna innebära en stor skada på naturvärdena i naturreservatet.

Försvarmakten har tagit del av länsstyrelsen yttrande och vidhåller sina yrkanden samt framför i huvudsak följande. Försvarmaktens övningsverksamhet är att se som ordinarie verksamhet. Det finns många sorters militär verksamhet som skulle kunna förekomma inom reservatets område som inte skulle äventyra de värden som ska skyddas. Försvarmakten vidhåller att föreskrifterna enligt punkten C bör omformuleras så att Försvarmaktens övningsverksamhet inte påverkas negativt i området.

Försvarsmakten föreslår även att ett undantag införs som innebär att enstaka eller enklare övningsmoment i samband med att enhet befinner sig i området får genomföras. Omfattande militär verksamhet ska dock anmälas till länsstyrelsen två veckor innan den planeras att genomföras.

Skälen för regeringens beslut

Ett område får med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat. I beslut om att bilda naturreservat ska enligt 7 kap 5 § miljöbalken skälen för beslutet och de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet anges.

Av handlingarna i ärendet framgår att syftet med naturreservatet är att bevara den biologiska mångfalden och att vårda och bevara ett stort relativt oexploaterat skärgårdsområde längs södra Bottenhavet med värdefulla naturmiljöer som skär och små öar, stora vikar och sund, sandbankar, laguner, landhöjningsskogar, barr- och lövnaturskogar, brandpräglad skog, mossar, kärr och vattendrag. Naturreservatet ska vidare skydda, vårda och bevara ett arkeologiskt och kulturhistoriskt intressant område med rika lämningar och gamla kulturmarker från tidigare fiskepoker. Naturreservatet är av mycket stort intresse för det rörliga friluftslivet. Det nya beslutet innebär bl.a. att de marina miljöerna, vars naturvärden uppmärksammats först på senare år, tas med i skyddet. I och med det aktuella beslutet får även kustfågellivet ett ökat skydd.

Regeringen instämmer i länsstyrelsens bedömning att området bör skyddas som naturreservat för att uppnå och tillgodose syftet med reservatet. Genom naturreservatet säkerställs bl.a. livsmiljöer för flera sällsynta och hotade arter. De höga naturvärden som dokumenterats i reservatet kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att kunna bevaras och utvecklas.

Regeringen anser att det finns skäl att inrätta ett naturreservat med den omfattning som länsstyrelsen beslutat. Med hänsyn tagen även till det långsiktiga allmänna intresset av de verksamheter som Sjöfartsverket och Försvarsmakten bedriver inom naturreservatet bedömer regeringen att det finns skäl att dessa verksamheter ska kunna utföras utan onödiga

inskränkningar. Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har försämrats och ett väpnat angrepp kan inte uteslutas. Det innebär bland annat att det militära försvaret ska utformas och dimensioneras för detta och att totalförsvaret ska ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp. Mot denna bakgrund bör det överklagade beslutet delvis ändras så att föreskrifterna inte hindrar Försvarsmaktens och Sjöfartsverkets respektive verksamheter. Regeringen bedömer vidare att militär övningsverksamhet inte i sig bör vara oförenlig med naturreservatets syften eller stå i strid med reservatets föreskrifter. Det saknas därmed skäl att helt förbjuda militär övningsverksamhet inom naturreservatet på det sätt som länsstyrelsen har gjort. Vid behov får Försvarsmakten söka dispens från de föreskrifter som i de enskilda fallen inte bedöms kunna följas.

Regeringen avslår överklagandena i övrigt.

På regeringens vägnar

Romina Pourmokhtari

Marie Becker

Kopia till

Försvarsdepartementet/EMF

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/US

Försvarsmakten

Sjöfartsverket

Naturvårdsverket

Gävle kommun

Söderhamns kommun